

MASTEROPPGAVE

Spiseforstyrrelser i litteratur for barn. En studie av *Hva skjedde egentlig med deg?* og hvordan spiseforstyrrelser fremstilles.

Eating disorders in literature for children. A study of *What happened to you?* and how eating disorders are depicted.

Christina Koksnes Moen

Masteroppgave i norsk GLU 1-7 (MGBNO550)

Institutt for språk, litteratur, matematikk og tolkning

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Veileder: Elin Stengrundet

Innleveringsdato: 16.05.2022

Sammendrag

Denne masteroppgaven gjør en analyse av Jenny Jordahls tegneserieroman *Hva skjedde egentlig med deg?* (2020) for å svare på hvordan spiseforstyrrelser fremstilles i litteratur ment for barn. I lys av dette går denne studien også inn på hvilke utfordringer og fordeler denne fremstillingen har. Denne oppgaven bygger derfor på teori fra flere felt, deriblant spiseforstyrrelse, tegneserie- og bildebokteori.

For å svare på problemstillingen i denne studien har jeg gjort en litterær analyse, og jeg har nærlest boka for å svare på forskningsspørsmålene. Analysen har blitt brukt til å svare på om fremstillingen av spiseforstyrrelser samsvarer med den psykologiske teorien, og hvem boken egner seg for.

Ved å gjøre en litterær analyse av materialet har jeg i denne studien funnet ut at boka *Hva skjedde egentlig med deg?* fremstiller spiseforstyrrelser på en kompleks, nyansert og rik måte. Jordahl bruker det visuelt fremstilte monsteret og fargene i boka til å vise hvordan karakteren Janne egentlig har det. Risikofaktorene og årsakene til at karakteren i boka utvikler spiseforstyrrelser fremstilles både gjennom familiære forhold, omgangskrets og gjennom et skjønnhetspress fra samfunnet. Ved å analysere boka kan man se at innholdet stemmer overens med mye av den psykologiske teorien om spiseforstyrrelser. Slik får boken et dobbelt siktemål ved å både være et estetisk produkt, og ved å fungere som et opplysningsprodukt. Denne studien viser at boka egner seg både for barn og voksne, men avslutningen vil kunne være utfordrende. Det vil derfor være hensiktsmessig for barneleseren å diskutere avslutningen sammen med en voksen.

Abstract

The following master thesis examines Jenny Jordahl's graphic novel *What happened to you?* (2020) to investigate how eating disorders are illustrated in literature targeted toward children. In view of this subject matter, the study will reflect on the opportunities and obstacles in the graphic novel. To instigate an examination, the thesis will utilize multiple fields of expertise, such as eating disorders, comics, and picture book theory.

To give a concise answer to the research question, I have completed a literary analysis, as well as close read the graphic novel. The analysis has been used to show whether the eating disorders' depiction is coherent with psychological theory and who the intended audience is.

By completing a literary analysis of the material, I have in this study established that the graphic novel *What happened to you?* depicts eating disorders in a complex, nuanced, and rich form. Jordahl uses the illustrative media as an instrument to establish the monster and the use of color pallet to depict the emotional state of the main character Janne. The determinants and reasons for the character to develop an eating disorder are illustrated through family relations, personal relations, and societal interactions. Through examination of the material, the graphic novel aligns with recognized research and theory concerning eating disorders. This results in the novel being both an aesthetic product and acts as a tool for enlightenment. The study establishes that the book's intended audience is both children and adults, but the ending can prove challenging. If a child reads this book independently, it would be recommended and appropriate to discuss the ending with an adult.

Forord

Etter fem år på lærerstudiet på Høgskulen på Vestlandet er jeg nå ved veis ende. Det siste året har både være lærerikt, og til tider krevende, i arbeidet med masteroppgaven. Når jeg startet på studiet hadde jeg aldri trodd at jeg ville velge å skrive en masteroppgave innenfor litteratur. Interessen for litteratur har økt gjennom mine år på Høgskulen på Vestlandet, og i møte med inspirerende forelesere i norskfaget.

Det er flere jeg ønsker å takke i henhold til arbeidet med denne oppgaven. Først vil jeg takke deltakerne i min skriveseminargruppe for et godt samarbeid gjennom dette året. Jeg ønsker også å takke Solveig og Marte for hjelp med denne oppgaven, samt Peder Sebastian som leste boka *Hva skjedde egentlig med deg?* slik at jeg har hatt noen å diskutere den med. Jeg vil også takke mine studievenner for de fem årene på lærerstudiet, takk for mange fine minner og gøy opplevelser.

Tusen takk til Jenny Jordahl for tillatelse til å gjengi illustrasjoner fra boka *Hva skjedde egentlig med deg?* (2020) i denne studien. Avslutningsvis vil jeg rette en stor takk til min veileder Elin Stengrundet. Takk for et godt samarbeid, og for all hjelp du har gitt meg.

Nå gleder jeg meg til å ta fatt på en ny epoke i livet, og jeg vil ta med meg alt jeg har lært disse fem årene ut i læreryrket.

Christina Koksnes Moen

Bergen, våren 2022

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
Abstract	3
Forord	4
Liste over illustrasjoner	7
1.0 Innledning	8
1.1 Valg av materiale	9
1.2 Om boka.....	10
1.3 Studiens relevans	11
1.4 Problemstilling og forskningsspørsmål	12
1.5 Resepsjon.....	13
1.6 Oppgavens struktur.....	15
2.0 Teoretisk rammeverk	16
2.1 Spiseforstyrrelser.....	16
2.1.1 Definisjon.....	16
2.1.2 Forekomst og diagnose	17
2.1.3 Symptomer.....	18
2.1.4 Hoveddiagnosene.....	18
2.1.5 Risikofaktorer	19
2.1.6 Prognose	21
2.2 Bøkenes grensefelt.....	22
2.3 Tegneserieteori.....	22
2.3.1 Definisjon.....	22
2.3.2 Induksjon.....	23
2.3.3 Samspillet mellom tekst og bilde	25
2.3.4 Tegneserieruten.....	26
2.3.5 Lys og skygge.....	27
2.3.6 Paratekst.....	27
2.3.7 Intertekstuelle og intervisuelle referanser	28
2.4 Fremgangsmåte.....	28
4.0 Analyse	30
4.1 Hvordan og hvorfor oppstår spiseforstyrrelsen til Janne?	30
4.1.1 Kroppslig fokus.....	30
4.1.2 Verdisystemet.....	33
4.1.3 Kroppslig bekreftelse.....	33
4.1.4 Trøstespisingen	35
4.1.5 Oppsummering.....	37
4.2 Hvordan utvikler Jannes spiseforstyrrelse seg?	37

4.2.1 Foreldrene	38
4.2.2 Øvrig omgangskrets	47
4.2.3 Samfunnets press.....	50
4.2.4 Bokas slutt.....	54
4.2.5 Oppsummering.....	56
<i>4.3 Hvilke konsekvenser har spiseforstyrrelsen for Janne liv?</i>	<i>57</i>
4.3.1 Frustrasjonen.....	57
4.3.2 Matinntak	59
4.3.3 Interesser.....	62
4.3.4 Naturen.....	64
<i>4.4 Oppsummering av analysen</i>	<i>66</i>
4.4.1 Illustrasjonene, fargene og monsteret.....	66
4.4.2 Risikofaktorene	67
5.0 Fremstillingen av spiseforstyrrelser	70
<i>5.1 Hvordan samsvarer fremstillingen av spiseforstyrrelse i henhold til teorien?</i>	<i>70</i>
5.1.1 Definisjonen.....	70
5.1.2 Risikofaktorer	71
5.1.3 Slutten av boka.....	73
<i>5.2 Hvem egner boka seg for?</i>	<i>74</i>
6.0 Avslutning.....	76
7.0 Litteraturliste.....	77

Liste over illustrasjoner

Illustrasjon 1: Oppslag 2 i *Hva skjedde egentlig med deg?*, av Jenny Jordahl, 2020.

Illustrasjon 2: Oppslag 7 i *Hva skjedde egentlig med deg?*, av Jenny Jordahl, 2020.

Illustrasjon 3: Oppslag 11 i *Hva skjedde egentlig med deg?*, av Jenny Jordahl, 2020.

Illustrasjon 4: Oppslag 12 i *Hva skjedde egentlig med deg?*, av Jenny Jordahl, 2020.

Illustrasjon 5: Oppslag 31 i *Hva skjedde egentlig med deg?*, av Jenny Jordahl, 2020.

Illustrasjon 6 og 7: Oppslag 62 og 63 i *Hva skjedde egentlig med deg?*, av Jenny Jordahl, 2020.

Illustrasjon 8: Oppslag 20 i *Hva skjedde egentlig med deg?*, av Jenny Jordahl, 2020.

Illustrasjon 9: Oppslag 52 i *Hva skjedde egentlig med deg?*, av Jenny Jordahl, 2020.

Illustrasjon 10: Oppslag 80 i *Hva skjedde egentlig med deg?*, av Jenny Jordahl, 2020.

1.0 Innledning

Det har alltid fasinert meg hvordan bøker kan gi innsikt i andre sine tanker og liv, slik at man kan komme inn i utallige temaer og problemer. Bøker kan dermed påvirke leseren til å utvikle en større forståelse for andre. Interessen min for litteratur ble derfor videreført til en interesse for barnelitteratur, da jeg startet med norskfaget på lærerskolen. De bøkene som vekket den største interesse hos meg, var de som tematiserte noe mørkt og vanskelig. At det i dag lages bøker om nesten alle mulige temaer, også for barneleseren vil gjøre at barn kan møte karakterer som står i ulike problemer eller vanskelige følelser. På bakgrunn av dette ser jeg bøker som et godt verktøy/hjelpemiddel i norskfaget, til å jobbe med de tverrfaglige temaene i kunnskapsløftet: folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling. De tverrfaglige temaene skal være med å bidra til at skolen tar opp aktuelle samfunnsutfordringer, og at elevene får jobbe med ulike problemstillinger i henhold til disse temaene (Kunnskapsdepartementet, 2017: 12). Under folkehelse og livsmestring i norskfaget, som var det temaet jeg ønsket å velge et materiale innenfor, står det at: «Lesing av skjønnlitteratur og sakprosa kan både bekrefte og utfordre elevenes selvilde og dermed bidra til deres identitetsutvikling og livsmestring» (Utdanningsdirektoratet, 2020: 3).

Lærer Tone Evensen (2021, s. 15) nevner i sin bok *Livsmestring gjennom fortellinger* at det er viktig at elevene også møter vanskelige temaer i skolen, for da vil det bli lettere om man møter slike følelser senere i eget liv. Hun mener at læreren må tørre å undervise og snakke om det som er vanskelig eller vondt, men at det må gjøres på elevenes premisser (Evensen, 2021, s. 15). Med bakgrunn i det jeg innledningsvis har nevnt ønsket jeg i denne studien å velge et tema og en bok som falt innenfor tema folkehelse og livsmestring, som hadde et vanskelig tema å undervise om og som er dagsaktuelt. Samtidig er det verdt å nevne at hva som er et vanskelig/utfordrende tema vil være mangfoldig og ulikt for hver enkelt, derfor blir det en generaliseringsproblematikk. Det viser Beate Goldschmidt-Gjersløy, Kristin Gregers Eriksen & Mari Kristine Jore (2022, s. 14) til når de skriver i kapittelet «Undervisning som balansekunst» at i skolen kan temaer bli sensitive for enkelte elever og lærere, som selv er berørt av det man tar opp.

Under koronapandemien kom jeg over en overskrift i VG hvor det stod «[s]tor økning i spiseforstyrrelser under pandemien: De er yngre og sykere» (Ervik, 2021). Da jeg søkte videre på spiseforstyrrelser fant jeg i Nettavisen artikkelen «[p]sykolog slår alarm: -11-

åringer lager ukeplaner for hva de skal spise og når de skal trene» (Westeng, 2019). På Tv2 leste jeg overskriften «[g]ir TikTok skyld for anoreksibølge» (Ogre, 2021). Når jeg videre undersøkte tema fant jeg en studie publisert i *British Journal of Psychiatry*, som viste at selv om spiseforstyrrelser oftest forekommer i 15-19 års alderen startet utfordringene rundt mat og kropp for flere av deltakerne allerede i barndommen (Micali et al., 2015, s. 320). Man kan altså se at spiseforstyrrelser og usikkerhet rundt kropp kan starte i tidlig alder, og dette må voksne som jobber med barn i grunnskolen også være bevisst på, og ha kunnskap om. Valget for tema falt derfor på spiseforstyrrelser, og jeg ønsket å utforske hvordan temaet blir presentert i litteratur som er ment for barn¹. De nevnte avisartiklene viser at dette temaet er svært dagsaktuelt.

1.1 Valg av materiale

Jeg har valgt Jenny Jordahls tegneserieroman *Hva skjedde egentlig med deg?*, som mitt materiale i denne studien. Boken ble utgitt i 2020, og den er både skrevet og illustrert av henne. Hovedgrunnen for valget av denne boken er at den tydelig tematiserer det jeg ønsker å undersøke, altså hvordan spiseforstyrrelser fremstilles. Samtidig er den rettet mot barn helt ned til 9-årsalderen, og jeg ønsket i denne studien å se på bøker som også er ment for elever på mellomtrinnet. Det mener jeg er interessant, fordi det i dag ikke finnes mange bøker om spisevegring for barn i denne alderen. Interessen for å forske på denne boken har økt ettersom den har fått mye oppmerksomhet i media, og den har blitt rammet av kritikk når det gjelder fremstillingen av spiseforstyrrelser. Bokens handling finner også sted i et miljø og samfunn som skaper mye kropp- og skjønnhetspress, noe som jeg finner svært relevant til dagens samfunn.

På grunn av prosjektets avgrensninger har jeg kun valgt et materiale å se på i denne studien. Valget er basert på et ønske om å kunne gå dypere inn i mitt valgte materiale, for å undersøke hvor komplekst tema blir tatt opp. Det fører imidlertid til at jeg ikke kan generalisere funnene mine. Funnene i denne oppgaven vil gjelde spesielt ovenfor denne boken, og er ikke uttrykk for tendenser for hvordan spiseforstyrrelser blir presentert i litteratur ment for barn generelt.

¹I denne oppgaven velger jeg å skrive «litteratur ment for barn» fremfor å bruke begrepet «barnelitteratur», da jeg ikke ønsker å bruke denne studien på å drøfte hva som faktisk er barnelitteratur. Boken vil likevel kunne leses og være givende for en voksen leser.

1.2 Om boka

Boka *Hva skjedde egentlig med deg?* er både en grafisk roman og en tegneserieroman. Hvilken sjanger boken havner innenfor vil ikke spille en stor rolle for meg i denne studien, annet enn at jeg tar hensyn til bokens form i analysen. Jeg velger i denne studien å kalle boken for en tegneserieroman, for det er tegneserieteoriens begrepsapparat jeg hovedsakelig vil benytte meg av i analysen.

I boken er noen av sidene og rutene som er presentert tekstløse, og noen av dem fremstilles som splashsider eller -ruter. Før hver ny scene i boka blir leseren presentert for en hel splashside, som skal fungere som en kapitteinndeling eller inndeling av en scene. De setter et skille for tid og rom hvor de ulike hendelsene foregår. Motivet som er fremstilt på disse sidene, indikerer hva den kommende scenen kommer til å handle om.

Gjennom boka møter leseren hovedkarakteren Janne, som man får følge fra hun går i 6. klasse til slutten av 7. klasse. Boka starter med at familien er på badetur en sommerdag. Den første verbalteksten er en kommentar fra bestemoren til Janne om at «[a]lle i familien din er så flotte og slanke!», og hun følger opp med «[h]va skjedde egentlig med deg?» (Jordahl, 2020, oppslag 2). Fra denne hendelsen kan man følge utviklingen av Jannes spiseforstyrrelse, fra å trøstespise til å nesten slutte helt å spise. Hun opplever både å bli mobbet for kroppen sin på skolen, og at foreldrene uttaler bekymring over spisevanene og vekten hennes. Janne får flere stigmatiserende og skadelige kommentarer fra dem hun omgår, og både de og samfunnet rundt er med å påvirke selvfølelsen hennes. Som et resultat av dette begynner det å vokse frem en skygge/monster i henne. Foreldrenes bekymring resulterer etter hvert i at moren og faren tilbyr hennes hundre kroner for hver kilo hun går ned i vekt, slik at Janne skal få det bedre med seg selv. Summen av alle kommentarene, ulike hendelser, presset fra samfunnet og planen om vektnedgangen, skaper et press som bli vanskelig for Janne å stå imot, og monsteret tar stadig større del i henne.

Monsteret begynner å fortelle Janne hva hun skal gjøre, og hva hun burde føle. Slik kan man se monsteret som en indre stemme som får Janne til å slutte å spise matpakken sin, bevege seg mer, takke nei til søtsaker og til å nesten ikke spise noe. Samtidig som man ser at Jannes kropp blir tynnere, kan man observere et pengeskrin som vokser seg fullt av penger.

Når moren mener de er ferdig med vektnedgangen, er ikke monsteret til Janne enig. Hun starter derfor på sitt eget prosjekt, hvor hun selv skriver ned hvor mye hun går ned i vekt. Når moren etter hvert finner alle de uspiste matpakkene og boken hvor Janne noterer ned vektnedgangen sin, blir hun svært bekymret for henne. De beklager seg ovenfor datteren og forsikrer Janne om at det liker henne. Når foreldrene viser sin kjærlighet til henne, kan man se at monsteret blir mindre, før den til slutt i boka forsvinner helt. Boka avslutter med at Janne er sammen med venner i sommersolen.

1.3 Studiens relevans

Som nevnt innledningsvis er spiseforstyrrelser et dagsaktuelt tema. Med bakgrunn i de nevnte avisartiklene og studien, samt at man skal jobbe med folkehelse og livsmestring i skolen, gjør det tema svært aktuelt også for en lærer som jobber i grunnskolen. Det er bekymringsverdig det som Evensen nevner om at flere elever er misfornøyde med utseendet, og at de sammenligner seg med uoppnåelige idealer. Evensen mener derfor at elever trenger å møte fortellinger som kan bekrefte og anerkjenne deres identitet, fordi det vil kunne være til hjelp for eleven å vite at noen andre føler det på samme måte som dem. Slik mener hun at elevene vil kunne føle seg mindre alene om utfordringene sine (Evensen, 2021, s. 9 – 10). Jeg mener derfor at denne studien er relevant for alle voksne som skal jobbe med barn og ungdommer, slik at man kan skape en større forståelse for den enkelte. Voksne i skolen vil møte elever med ulik bagasje, og skolen er det stedet utenom hjemme hvor barn bruker mest tid. Jeg ønsker i denne studien å vise hva en bok med en utfordrende tematikk kan bidra med, både ved at den vil kunne være et estetisk produkt eller ved å ha en opplysningsfunksjon. Det at boka kanskje kan lære voksne noe, vil kunne gi den mye verdi i seg selv. Jeg vil også aktualisere studiens relevans ved å trekke inn kritikken boka har møtt. Det blir derfor relevant å se på om boka er så enkel som enkelte kritikere mener, eller om den har en kompleksitet i fremstillingen som kan være fortjenstfull for norskklasserommet.

Samtidig vil denne studien undersøke hvordan tema fremstilles i en multimodal bok. Elever må i dag lære å lese multimodale tekster, slik de utvikler gode leseferdigheter. Derfor må læreren ha god innsikt og kunnskap om ulike modaliteter, og hvordan man analyserer en bok. Jeg vil i denne studien gjøre en analyse, og se på ulike modaliteter som brukes i materialet mitt. Slik vil min studie kunne ha en overføringsverdi ved at teori som anvendes for å analysere mitt materiale, vil kunne brukes og anvendes i andre bøker og tekster.

1.4 Problemstilling og forskningsspørsmål

Målet med denne oppgaven er å se på hvordan spiseforstyrrelser blir fremstilt i litteratur som er ment for barn. I denne oppgaven har jeg på bakgrunn av det jeg innledningsvis har nevnt utarbeidet en problemstilling som er: Hvordan blir spiseforstyrrelser fremstilt i tegneserieromanen *Hva skjedde egentlig med deg?*, og hvilke utfordringer og fordeler har fremstillingen? For å kunne svare på problemstillingen har jeg laget tre forskningsspørsmål knyttet til selve boka. De er som følger:

- 1) Hvordan/hvorfor oppstår spiseforstyrrelsen til Janne?
- 2) Hvordan utvikler Jannes spiseforstyrrelse seg?
- 3) Hvilke konsekvenser har spiseforstyrrelsen for Jannes liv?

På grunnlag av analysen vil jeg deretter diskutere følgende to spørsmål:

- 1) Hvordan samsvarer fremstillingen av spiseforstyrrelsen med psykologisk teori?
- 2) Hvem egner boka seg for?

I det første spørsmålet vil jeg se analysen opp mot den psykologiske teorien om spiseforstyrrelser, for å se om fremstillingen samsvarer med teorien. Siden Jordahl nevner at hun har skrevet boka sammen med en fagkonsulent i spiseforstyrrelse, er det verdt å forvente at mye i boka vil samsvare med teorien. I det andre spørsmålet vil jeg svare på hvem boka faktisk egner seg for, om det er barn, voksne eller begge. Det er verdt å undersøke ettersom Jordahl (2020) selv kommer med en advarsel på baksiden av boka hvor hun skriver: «Barn som sliter med spiseforstyrrelser oppfordres til å lese boka sammen med en voksen». Jeg vil under dette spørsmålet også svare på hvilken funksjon boka har.

Hovedhypotesen min i denne studien er at mye av den psykologiske teorien samsvarer med fremstillingen av Jannes spiseforstyrrelse. Jeg tror at boka vil kunne ha en egnet fremstilling av spiseforstyrrelse, men at slutten vil kunne være noe utfordrende ettersom Janne blir svært tynn. Jeg synes det virker som at slutten av boka fremstilles mye enklere, enn selve sykdommen som Janne går igjennom. Jeg tror også at boka kan fungere som mer enn et estetisk produkt, ved at den muligens kan opplyse leseren.

1.5 Resepsjon

Det finnes ingen akademisk forskning på boka *Hva skjedde egentlig med deg?*, men den er blitt diskutert i media. Boka vant Brageprisen og Pondusprisen i 2020 og ble i 2021 nominert til Bokslukerprisen. Jeg vil i denne delen trekke frem noen av epitekstene, hvor jeg går nærmere inn på begrunnelsen for nominasjonene og anmeldere sine meninger om boka.

Brageprisen blir delt ut hvert år av stiftelsen Den norske bokprisen, og formålet til stiftelsen er å skape interesse for god skriftkultur (Brageprisen, u.å). Bøkene blir vurdert av mennesker i ulike yrkesgrupper, men der alle har bøker som sitt fag. Boka *Hva skjedde egentlig med deg?* vant i 2020 kategorien beste barne- og ungdomslitteratur (Brageprisen, 2020). Juryen nevner under juryskildringen at spiseforstyrrelse er et tema som er lite håndtert i barne- og ungdomslitteratur. De mener at Jordahl klarer å presentere denne vanskelige tematikken på en lett måte, uten at hun overforklarer. Juryen utdyper videre at tekst og bilde spiller i høy grad sammen, og at illustrasjonene ikke bare viser hva som skjer, men også Jannes indre følelser og tanker. De nevner at mange av de ordløse avsnittene er viktige for å forstå hva Janne opplever og faktisk føler innvendig, og at fargebruken forsterker følelsene til Janne (Brageprisen, 2020). Avsluttende står det: «Dette er godt gjort, og gjer at *Hva skjedde egentlig med deg?* blir ei god leseoppleveling og ei viktig bok - lett å lese, men på langt nær like lett å gløyme» (Brageprisen, 2020).

Pondus-prisen er en norsk tegneseriepris som deles ut årlig til en tegneserieskaper, som har bemerket seg i det året som har gått. I 2020 er det første gang prisen deles ut til to tegneserieskaper med forskjellige verk. Jordahl får tildelt prisen for sin tegneserieroman, og juryen beskriver *Hva skjedde egentlig med deg?* som en viktig bok. I jurybegrunnelsen kommer det frem at de mener Jordahl bryter med typiske tradisjonelle serieruter når hun forteller historien (Periskop, 2020).

Flere av anmelderne er positive til boka, deriblant Finn Skårderud. Han er psykolog og leder for spiseforstyrrelsesinstituttet Villa Sult, og han utmerker seg ved å bare komme med positive ord. Han anbefaler *Hva skjedde egentlig med deg?* og skriver: «Tegningene og fortellingene viser hvor brutale unge folk kan være med hverandre. Og de voksne er omtrent like klønete og uopplyste som de er velmenende. Jenny Jordahls bok bør leses, spres, likes og deles» (Myrvoll, 2020).

Flere av anmelderne trekker frem at det er positivt at boka får frem de sosiokulturelle forholdene som kan være en riskfaktor for å utvikle en spiseforstyrrelse hos barn. Egon Låstad (2020) som anmelder bøker på Periskop, kommenterer dette og mener at Jordahl får frem at skammen og de negative tankene som Janne får om kroppen sin, blir påført utenfra. Kristine Isaksen (2020) nevner det samme, og mener at det er bra og nyttig at boka får frem at det er alle andre i boka som forteller Janne at hun er stor.

Selv om boken har fått flere positive anmeldelser, henger likevel enkelte anmeldere seg opp i slutten av boka. Låstad (2020) viser til noe kritikk av slutten, og mener at det kan være uheldig at hovedpersonen ender opp som slank og smilende – noe som kan virke klisjefylt for enkelte som leser boka. Litteraturkritiker Anne Cathrine Straume er en av anmelderne som stiller seg svært kritisk til hele boken. Hun nevner likevel i starten av sin anmeldelse at hun gir mye ære til Jordahl som tør å gå inn i en så vanskelig tematikk. Anmeldelsen går likevel hovedsakelig ut på at Straume stiller spørsmål ved om boka kan virke mot sin hensikt. Hun er kritisk til om unge lesere vil føle at det er greit å se ut slik de gjør, eller om det vil vise at fedme er et sosialt stigma som alle burde prøve å unngå. Videre mener hun at grunnen til at temaet er vanskelig å skrive om er fordi slanking kan ses på som en heltehistorie. Derfor mener hun at boka kan gi et inntrykk av at ved å bli tynn vil du få et bedre liv (Straume, 2020). Isaksen nevner noe av det samme som Straume i sin anmeldelse av boka, og hun fremmer et ønske: «Som voksen leser skulle man kanskje ønske at Janne ikke ble så tynn, men heller trygg i egen kropp» (Isaksen, 2020). Disse anmeldende aktualiserer hvorfor jeg ønsker å undersøke om boka har en egnet fremstilling av spiseforstyrrelse.

Nina Hvidsten har intervjuet Jordahl på nettsiden til Ros – rådgivning om spiseforstyrrelser. Der nevner Jordahl at hun har tatt enkelte etiske hensyn når hun har skrevet boka, og at hun har prøvd å unngå å skrive eller tegne noe som er unødvendig triggende. Hun nevner videre i intervjuet at for å hindre at hun tråkket over grensen, har hun som nevnt jobbet sammen med en fagkonsulent som har erfaring innenfor temaet spiseforstyrrelse. Allikevel nevner hun at det er vanskelig å skrive om et slikt tema uten at det vil gjøre vondt for noen, fordi temaet nettopp er det. Hun viser til at det er derfor hun har skrevet på baksiden av boka at det er viktig at barn som sliter med spiseforstyrrelser leser boka sammen med en voksen (Hvidsten, u.å).

Selv stiller jeg meg kritisk til at slutten av boka virker enkel i forhold til sykdommen som blir presentert. Samtidig tenker jeg det samme som flere av anmelderne at det kan være utfordrende at Janne blir svært tynn, før hun får det bra. Jeg vil senere i denne studien komme nærmere inn på slutten av boka, og jeg vil se den opp mot den psykologiske teorien om spiseforstyrrelser.

1.6 Oppgavens struktur

Jeg vil videre i denne studien komme inn på teorikapittelet, hvor spiseforstyrrelse og tegneserieteori er de to delene som hovedsakelig danner grunnlaget for min analyse og drøfting. Jeg vil også gjøre rede for enkelte begrep fra bildebokteorien, som jeg ser relevant å anvende i min analyse. Avslutningsvis vil jeg komme inn på hvilken fremgangsmåte jeg har benyttet i denne studien. Jeg vil i den delen presentere hvordan jeg har analysert mitt materialet, før jeg til slutt vil komme inn på hvilke etiske hensyn jeg har tatt i arbeidet med tema spiseforstyrrelse.

I analysekapittelet vil jeg studere materialet mitt og gjøre en tolkning. Jeg vil som nevnt dele analysen opp i to ulike deler, hvor jeg nærleser materialet for å svare på hver enkelt av forskningsspørsmålene. Videre vil jeg bruke analysen til å svare på hvordan fremstillingen av spiseforstyrrelse samsvarer med psykologisk teori. Jeg vil også se på om boka *Hva skjedde egentlig med deg?* har en egnet fremstilling. Jeg vil i disse to delene svare på problemstillingen, før jeg til slutt vil komme med en avslutning, hvor jeg konkludere med bakgrunn i problemstilling og forskningsspørsmålene.

2.0 Teoretisk rammeverk

I denne delen vil jeg presentere teorien som jeg vil anvende for å kunne svare på min problemstilling. Siden jeg skal undersøke hvordan spiseforstyrrelser blir fremstilt i litteratur ment for barn, blir den psykologiske teorien om spiseforstyrrelser sentral for det teoretiske grunnlaget i denne studien. Videre vil jeg gjøre rede for tegneserieteori, samt enkelte begrep fra bildebokteorien. I denne delen vil jeg presentere begrep som blir relevant for min nærlesning av forskningsspørsmålene. Begrepene fra bildebokteorien kommer jeg til å presentere i delen med tegneserieteori.

2.1 Spiseforstyrrelser

2.1.1 Definisjon

I denne studien blir det relevant for meg å definere hva en spiseforstyrrelse er, for å kunne svare på forskningsspørsmålet om fremstillingen samsvarer med den psykologiske teorien. Jeg vil i denne delen presentere definisjoner utarbeidet av ulike forskere, psykologer og institutt for å kunne se hva definisjonene vektlegger og forteller om en spiseforstyrrelse.

Institutt for spiseforstyrrelser Villa Sult definerer en spiseforstyrrelse slik: «Når tanker og atferd i forhold til mat og vekt begynner å begrense livsutfoldelsen og forringe livskvaliteten, har man en spiseforstyrrelse» (Villa sult, u.å). Psykolog og forsker Leila Torgersen (2016) kommer inn på noe av det samme når hun skriver på Folkehelseinstituttet sin nettside at: «En person som har en spiseforstyrrelse, vil være overopptatt av mat og plages med konstante tanker om mat, spising, kropp og vekt». I boka *Spiseforstyrrelser* nevner Øyvind Rø, Trine Wiig Hage og Vigdis Wie Torsteinsson som alle jobber Regional seksjon spiseforstyrrelser på Oslo universitetssykehus, at spiseforstyrrelser vil kunne gi både fysiske og psykiske konsekvenser, men at sykdommens alvorlighetsgrad vil variere for den enkelte. Slik vil den for noen bli livsfarlig, mens for andre vil den kun prege ulike sider ved livet (Rø, Hage & Torsteinsson, 2020, s. 19). Rø (2020, s. 43) nevner videre i sitt kapittel «Hva er spiseforstyrrelser?» at alle mennesker vil ha tanker om mat og egen kropp, men han skriver at «[n]år disse tankene får en intensitet og et omfang av en slik art at de påvirker funksjonsnivået i hverdagen, snakker vi om spiseforstyrrelser». Han mener at sykdommen med tiden kan ta over livet til den som er rammet, slik at personen som prøver å få kontroll

over kropp og vekt kan ende opp med å miste kontrollen over seg selv (Rø, 2020, s. 43). Ros - rådgiving om spiseforstyrrelser (u.å) drar inn følelsenes betydning i sykdommen når de på sin nettside skriver at «[f]elles for alle spiseforstyrrelser er bruken av mat og/eller trening for å mestre følelsesmessige utfordringer». Samlet viser definisjonene at spiseforstyrrelse handler om et vanskelig forhold til mat, vekt og egne følelser, og at sykdommen i ulik grad går utover livskvaliteten til menneskene som er rammet. I neste delkapittel vil jeg gjøre rede for hvor mange som rammes av en spiseforstyrrelse.

2.1.2 Forekomst og diagnose

Annicken Ulvik, Ragna Helene Stendal, Inger Halvorsen, Laila Holger Skotte og Walborg Elin Sandvik skriver på Helsebiblioteket.no sine sider at cirka 0,5% av unge utvikle anoreksi, mens bulimi forekommer oftere i slutten av tenårene, og vil ramme 1-2%. Når det gjelder overspisingslidelser er det omtrent 2-3% som har utfordringer med dette. De nevner at studier og forskning viser at det er vanligere at kvinner enn menn opplever å utvikle spiseforstyrrelser, men at det allikevel vil være variasjon og feil i tallene som forekommer i ulike studier. Det er fordi at det er mange som har en spiseforstyrrelse som aldri blir oppdaget eller får hjelp (Ulvik et al., 2018). Rø nevner også at det er vanligere at flere kvinner utvikler spiseforstyrrelser enn menn, og at tallene for hvor mange menn som har de ulike diagnosene vil variere. Han nevner at av europeiske kvinner vil omtrent 1-4% utvikle anoreksi. 1-2% vil oppleve å utvikle bulimi, mens 1-4% vil ha en overspisingslidelse i løpet av livet sitt (Rø, 2020, s. 50). Det er noen utfordringer og mangler med tallene som oppgis, det forekommer fordi det er vanskelig å sette en diagnose eller å oppgi korrekte tall over hvor mange som faktisk sliter med en spiseforstyrrelse. Det bekrefter Villa Sult (u.å), og de nevner at grunnen er at enkelte opplever at diagnosen ikke er dekkende nok, for slik de opplever sykdommen. Derfor vil noen havne utenfor kategoriene, for mellom kategorien syk og frisk vil det ligge mye, fordi en spiseforstyrrelse er ikke enten-eller (Villa sult, u.å). I neste del vil jeg se på hvilke symptomer som kan forekomme ved en spiseforstyrrelse. Det blir relevant å gjøre rede for, ettersom det vil komme frem i analysen at Janne utvikler flere av disse symptomene i boka.

2.1.3 Symptomer

Rø (2020, s. 43) mener at det vanligste og viktigste symptomet på en spiseforstyrrelse vil være å ha en unormal atferd i forhold til spising. Villa Sult (u.å) utdyper dette når de skriver på sin nettside at en som får spiseforstyrrelse vil oppleve at tankene, atferden og følelsene rundt mat, kropp og spising vil endre seg. Dermed vil sykdommene kunne begynne å styre mye av personens liv, og den vil kunne komme i veien for å fungere i dagliglivet (Villa Sult, u.å). Ros – rådgivning om spiseforstyrrelse (u.å) lister opp følgende tegn som kan være vanlig å oppleve for en som har spiseforstyrrelse: vekttap eller vektoppgang, å bli overopptatt av vekt og kropp, stress og skyldfølelse etter et måltid, unormale spisevaner (unngå måltider eller visse mattyper, eller innta store mengder mat), trening preges av stress og tvang, forakt for egen kropp eller utseende, humørsvingninger og konsentrasjonsvansker, eller isolasjon/tilbaketrekning. Rø (2020, s. 43) nevner at symptomene vil kunne gjøre at personen som er rammet endrer personlighet eller isolerer seg sosialt. Samtidig er det verdt å nevne at det finnes ulike typer spiseforstyrrelse med ulike symptomer.

2.1.4 Hoveddiagnosene

De tre hoveddiagnosene av spiseforstyrrelse er anorexia nervosa, bulimia nervosa og overspisingslidelse (Rø et al., 2020, s. 19). Jeg velger å kun presentere anoreksi og overspisingslidelse i denne studien, fordi det er de to sykdommene som Janne rammes av gjennom boka, og som dermed vil være relevant å undersøke i min analyse.

Torgersen (2016) nevner på Folkehelseinstituttet sin side at et hovedsymptom på anoreksi er at personen er alvorlig undervektig, og at den vil begrense både hva og hvor mye, han eller hun spiser. Personen vil kunne oppleve å ha en stor frykt for vektoppgang, og at enkelte derfor vil kunne kaste opp maten etter et måltid. Hun skriver at det vil kunne være vanlig at den som er syk, ser kroppen sin større og tykkere enn den er (Torgersen, 2016). Rø nevner at enkelte som utvikler anoreksi tenker at deres verdi avhenger av hvordan kroppen og vekten er. Han utdyper videre at det er vanlig at flere som er rammet, ikke ser alvoret i situasjonen de har havnet i (Rø, 2020, s. 47).

En overspisingslidelse derimot nevner Torgersen at vil kjennetegnes av flere episoder med overspising, men i motsetning til bulimi vil ikke personen kompensere for spisingen i ettertid. Under en overspisingsepisode vil personen miste kontrollen over matinntaket, og vil ikke

klare å stoppe før han eller hun har spist unormale store mengder. En person som sliter med en overspisingslidelse, vil kunne spise raskere enn vanlig, når den ikke er sulten eller i all hemmelighet. Torgersen utdyper at personen som er rammet ofte ikke slutter å spise, før han eller hun er ubehagelig mett. I ettertid av en overspisingsepisode vil personen kunne føle skam, vemmelse eller depressive tanker. En del av de som sliter med en overspisingslidelse vil kunne være overvektige (Torgersen, 2016). Videre i neste kapittel vil jeg komme inn på risikofaktorene som kan bidra til at en person utvikler en spiseforstyrrelse.

2.1.5 Risikofaktorer

I *Hva skjedde egentlig med deg?* blir det ikke bare lagt vekt på at Janne har en spiseforstyrrelse, men også hvorfor den oppstår og hvordan den utvikler seg. Det blir derfor relevant å lese boken opp mot det den øvrige forskningen skriver om risikofaktorer, og jeg kommer til å legge vekt på de faktorene som er relevante for mitt materiale.

Rø et al. skriver at «[s]piseforstyrrelser er multideterminerte, det vil si at mange faktorer sammen skaper rammer for at en spiseforstyrrelse kan utvikle seg» (2020, s. 19). Noen av faktorene kan være gener, temperament, konteksten vi lever i, relasjoner eller traumatiske hendelsen man opplever (Rø et al., 2020, s. 19). Samtidig er hovedrisikofaktoren ifølge Torsteinsson (2020, s. 68) at man er kvinne, og i tenårene. Det er fordi kvinner har en større sannsynlighet for å utvikle spiseforstyrrelser, og tenårene er den perioden i livet hvor risikoen er størst. Rø (2020, s. 43) kommer inn på det samme som Torsteinsson, om at spiseforstyrrelse starter for de fleste i ungdomstiden, og at det er fordi det er da de fleste utvikler sin egen identitet.

Selvfølelse blir derfor et sentralt moment å se på i henhold til risikofaktorer i spiseforstyrrelse, og det er sentralt for Jannes karakter gjennom boka. Psykolog Guro Øiestad (2011, s. 23) nevner i boka *Selvfølelsen – hos barn og unge*, at god selvfølelse vil være at man kjenner at man har en verdi når man er sammen med andre, slik at man tør å ta plass.

Torsteinsson mener at lav selvfølelse kan føre til at noen utvikler spiseforstyrrelser, og at selvfølelsen har spesielt mye å si i overgangen mellom barndom og pubertet. Denne perioden vil for mange være en stor overgang hvor mange av ferdighetene og strategiene for mestring må endres, fordi den sosiale konteksten forandrer seg og stiller nye krav til personen (Torsteinsson, 2020, s. 70). Rø viser også til i sitt kapittel at enkelte som slet med

sykdommen uttrykte at det store fokuset på kropp og vekt var en reaksjon for andre utfordringer som de opplevde i hverdagen, og her nevnes også lav selvfølelse som en årsak. I tillegg nevnte enkelte at de hadde tvangstanker eller at de følte seg triste og ensomme (Rø, 2020, s. 43).

Det blir relevant å se på kulturen vi lever i som en risikofaktor for å utvikle en spiseforstyrrelse, fordi Jordahl setter mye fokus på dette i materialet. Villa sult (u.å) trekker frem den vestlige kulturen som risikofaktor. Det støttes av Lasse Bang og Camilla Lindvall Dahlgren, for i kapittelet «Kulturen som en risikofaktor for spiseforstyrrelser», nevner de at den vestlige kulturen fremmer en tynn kropp, som for mange vil være uopnåelig. De mener at å vokse opp i en kultur der det er lite mangfold i kroppene som blir presentert og som skal være idealet, vil være med på å påvirke menneskers tanker om egen kropp (Bang & Dahlgren, 2020, s. 82). De viser til eksperimentelle studier som viser at personer som blir eksponert for tynne kropper i media kun i en kort periode, opplever umiddelbart en økning i dårligere humør, sinne og dårligere selvfølelse (Bang & Dahlgren, 2020, s. 83). De presenterer en sosiokulturell modell for å vise hvordan den vestlige kulturen sitt syn på kropp og idealer danner en risikofaktor for å utvikle spiseforstyrrelser (Bang & Dahlgren, 2020, s. 82). Modellenes tre steg er å finne igjen i materialet mitt:

Eksponering - personen blir først eksponert for et eller flere kroppsidealer, gjennom media, familie, venner eller en samtale.

Internalisering - så vil enkelte personer internalisere kroppsidealet, og dermed gjøre idealet gjeldende for seg selv. Idealet vil gå fra å være noe generelt til å bli personlig for personen, og det vil påvirke hvordan personen ser på sin egen kropp.

Uoverensstemmelser - dette steget beskriver hvordan personen etter å ha internalisert idealet ser at det er uoverensstemmelser med slik den ønsker å se ut, og slik personen faktisk ser ut. Det kan gjøre at personen blir misfornøyd med egen kropp og dermed får et ønske om å forandre kroppen sin gjennom slanking, trening, kirurgi eller andre måter for å oppnå idealet. Slik vil enkelte kunne utvikle en spiseforstyrrelse. (Bang & Dahlgren, 2020, s. 82 – 83).

Forsker Line Wisting er inne på det samme som de over, men hun legger særlig vekt på foreldrenes betydning. Hun mener altså at foreldrene kan bidra til at barn blir mer bevisst på kropp og vekt, om foreldrene kommenterer sin egen eller andres kropp. Slik vil foreldrene

kunne gi barn en følelse at kropp og vekt har betydning for hvordan man blir vurdert som menneske. Det vil igjen kunne føre til at barn blir mer misfornøyd eller selvkritisk til egen kropp. Wisting kommer også inn på foreldres handlinger når det kommer til spisesituasjoner, og hun mener at det ikke vil være lurt at foreldre snakker for mye om hva som er sunn og usunn mat. Hun kommer heller med en anbefaling om å ha et variert kosthold, etter anbefalinger fra myndighetene. Samtidig mener hun at felles familiemåltider er viktig, og vil kunne skape gode sosiale settinger rundt spising, og det vil gi gode muligheter for samtaler om hvordan man har det (Wisting, 2020, s. 93). Flere legger vekt på at familien er en betydelig faktor, og Bang & Dahlgren mener også at barn som får kroppen sin kommentert av foreldrene, oftere har flere overspisingsepisoder, spiser i hemmelighet og kan ha en høyere vekt. De er enige om at kroppsprat vil være skadelig både med familie og venner (Bang & Dahlgren, 2020, s. 83). Torsteinsson (2020, s. 72) er også enig i dette, og nevner at hendelser som erting og fokus for kropp og utseende i vennekretsen vil være en risikofaktor. Hun drar også frem slankekurer eller et strengt treningsregime som en forløper til en spiseforstyrrelse (Torsteinsson, 2020, s. 68).

2.1.6 Prognose

Når det gjelder prognosen for å bli frisk av en spiseforstyrrelse, finner man ulike svar i forskningen. Det kommer av det Psykolog Maria Alstad Øverås skriver i boken *Å bli frisk – veier ut av spiseforstyrrelser* (2018, s. 27) at det er metodiske utfordringer som fører til at det er vanskelig å gi en konklusjon på hvor mange som faktisk blir friske. Rø nevner det samme som Øverås, og han mener at det blir ulike tall i en prognose, fordi det er variasjon i hvem som deltar i de ulike undersøkelsene. I tillegg har spiseforstyrrelser ulik alvorlighetsgrad, og det vil være med på å påvirke hvor fort pasienten bli bedre (Rø, 2020, s. 51). Øverås (2020, s. 27) utdyper at studier hvor man har fulgt opp personen over lenger tid, viser oftere at flere blir friske. Samtidig er det verdt å vite at det diskuteres også hva som legges i definisjonen å være «frisk», og dermed vil prognosen variere utfra hva de ulike undersøkelsene ser på som å være frisk ifølge Rø. Han mener likevel at man skal unngå å bruke begrepet kronisk spiseforstyrrelse, fordi man ikke skal hevde at det ikke er mulig å bli frisk igjen (Rø, 2020, s. 51).

Ved å se analysen opp mot denne presenterte teorien som jeg mener er å finne igjen i mitt materiale, vil jeg kunne svare på om boken samsvarer med teorien. Det vil være viktig for å kunne bekrefte eller avkrefte om boken har et dobbelt siktemål. Som nevnt innledningsvis vil

jeg både bruke teori fra tegneserie- og bildebokfeltet for å analysere mitt material. Hvorfor jeg velger å anvende begrepsapparat fra begge, vil jeg nå gjøre en begrunnelse for.

2.2 Bøkernes grensefelt

Nina Christensen mener at bildebokforskningen står ovenfor noen analytiske utfordringer, som viser hvorfor man trenger begrepsapparat fra flere felt. I artikkelen «I bevægelse: Billedbøger og billedbogsforskning under forvandling» begrunner hun påstanden i at bildeboken stadig er i utvikling, og hun viser til forandringer som har skjedd. Hun utdyper at bøker med tekst som tidligere ble utgitt som trykte bøker, beveger seg nå til digitale plattformer. Derfor mener Christensen at bøkene får nye former, og hun nevner at det finnes flere eksempler på bøker som beveger seg i retningen grafisk roman og tegneserie. På grunnlag av dette mener hun at grensefeltet mellom bildebok, grafisk roman og tegneserie blir uskarpe, og derfor må bildebokforskningen følge etter for å utvikle seg (Christensen, 2014, s. 5). Christensen utdyper at vi dermed trenger ulike analysemetoder og studier av visuelle fortellinger som har like fellestrekk, og hun ønsker at man øker samspillet og samarbeidet mellom bildebok og tegneseriestudiene (Christensen, 2014, s. 16 – 17). Hun viser i denne artikkelen hvor nært knyttet de ulike teksttypene/sjangerne henger sammen, derfor vil jeg i min oppgave hovedsakelig anvende tegneserieteori, men jeg kommer til å benytte enkelte begrep fra bildebokteorien, der jeg ser at begrepene vil kunne løfte frem min tematikk i analysen.

2.3 Tegneserieteori

2.3.1 Definisjon

Flere har forsøkt å definere hva tegneseriemediet er. En toneangivende forsker i den sammenheng er Scott McCloud. I boken *Hva er tegneserier* (2016) gjør han det klart at tegneseriemediet er mangfoldig og stort, og dermed må definisjonen også være det. På den andre siden påpeker han at definisjonen heller ikke må bli for stor, for da risikerer man at den rommer tekster som ikke er innenfor tegneseriemediet (McCloud, 2016, s. 12). Etter å ha diskutert ulike forslag, kommer McCloud (2016, s. 17) frem til denne definisjonen: «Tegnede og andre bilder plassert side om side i bevisst rekkefølge, med den hensikt å formidle informasjon og/eller fremkalle en estetisk reaksjon hos leseren». Han nevner likevel at for de

fleste formål trenger man bare en vid definisjon, som er at tegneserie er sekvensiell kunst (McCloud, 2016, s. 17).

En annen som har diskutert hvordan man skal definere tegneseriemediet, er tegneserieekspert Morten Harper i sin bok *Kapteinens skrekk: den 9. kunstart*. I likhet med McCloud mener han at en definisjon av tegneserie må være romslig slik det blir plass til alle de ulike stilartene og innholdet, men den må samtidig kunne avgrense slik den ikke blir meningsløs (Harper, 1998, s. 24). Harper mener det er fire forhold som må utdypes før man kan etablere en definisjon. Det første er at en tegneserie må være en serie av minst to bilder, men at leseretning ikke kan inngå, fordi det finnes kulturelle variasjoner. Det andre er at de fleste seriene inneholder tekst, men at det ikke må være det i en tegneserie. For det tredje må en serieskaper kunne bruke de hjelpemidlene som den selv ønsker, slik som foto. Det siste punktet er at tegneserie kan deles på ulike måter, at den ikke nødvendigvis må være trykt på papir (Harper, 1998, s. 26). Med de fire forholdene presentert ender Harper opp med følgende definisjon: «Tegneserie er bilder i sekvens - med eller uten tekst» (Harper, 1998, s. 26).

Definisjonene har noe likt ved at både McCloud og Harper legger vekt på at det må være mer enn et bilde som er plassert i en rekkefølge. Harper drar også frem at tegneserien ikke må ha tekst. Man kan altså se at boka *Hva skjedde egentlig med deg?*, faller innenfor begge definisjonene, men at McCloud sin definisjon beskriver mer detaljert hva mitt materiale kan bidra med. Altså med andre ord at definisjonen får frem hvilken hensikt materialet har ved å formidle informasjon eller få frem en estetisk reaksjon hos leseren. Jeg vil i neste del trekke frem noen kjennetegn på tegneseriemediet som blir særlig viktig i analysen av denne studien.

2.3.2 Induksjon

Jeg vil i denne delen starte med å gjøre rede for hva induksjon er, fordi det er et sentralt begrep i tegneserieteorien. Derfor ser jeg dette begrepet relevant for min studie fordi det er ulik hvor mye induksjon man trenger for å skape mening mellom rutene. Siden tegneserierutene deler opp historien i tid og rom, vil det gjøre at hver rute blir øyeblikk som er løsrevet fra hverandre. McCloud utdypet derfor at leseren trenger induksjon for å kunne forbinde øyeblikkene/rutene med hverandre for å skape en sammenheng (McCloud, 2016, s.

75). McCloud (2016, s. 71) definerer begrepet induksjon² som: «Dette fenomenet, der vi observerer bare enkeltdeler, men oppfatter en helhet [...]». Tegneserier bruker altså leserens forestillingsevne, og hvordan forestillingen oppfylles vil avhenge av kunsten og teknikken skaperen av tegneserien bruker (McCloud, 2016, s. 77). Induksjon kan brukes som et virkemiddel ved at tegneserieskaperen, bare viser en liten bit av et bilde (McCloud, 2016, s. 94). Man blir altså presentert for det synlige og det usynlige, for i tegneserien kan leseren få mye informasjon, men det kan også være motsatt og det vil kreve mer av leseren. McCloud (2016, s. 100) mener det som skjer mellom rutene vil være en form for magi som bare tegneserien kan skape. Harper (1998, s. 47) nevner at det som skjer mellom rutene, er det usynlige, og i likhet med McCloud mener han at det blir opp til leseren å knytte sammen tegningene til en sekvens.

McCloud presenterer ulike teknikker som krever ulike grad av induksjon fra leseren, for å binde sammen handlingen fra rute til rute, eller scene til scene. Jeg vil i denne delen kun presentere de ulike typene induksjon som jeg benytter i analysen. Det vil ikke bety at flere av de andre typene induksjon ikke er å finne i mitt materiale, men jeg ser dem ikke relevant for min analyse. Den første jeg vil presentere er den de fleste av tegneserieovergangene har, altså at rutene går fra øyeblikk til øyeblikk. Den vil kreve lite induksjon av leseren, for å forstå meningen. Den andre er handling til handling, som er overganger som viser et subjekt i et handlingsforløp mellom de ulike rutene. Den siste jeg benytter i min analyse er at handlingen går fra scene til scene, da tas leseren med over større avstander i tid og rom (McCloud, 2016, s. 78 – 79).

Enkelte ev grepene en tegneserieskaper gjør vil kunne gjøre noe med tidsdimensjonen i tegneserieruten. Harper nevner at alle fortellinger vil ha en utstrekning i tid, og forståelsen av handlingen bygger på en oppfattelse av tid. Opplevelsen av tid vil være subjektiv, og vil ikke være målbar. Mellomrommet mellom to bilderuter kan for leseren være et sekund eller flere år. Slik vil en serieskaper kunne manipulere tiden ved bruk av ulike handlinger i de forskjellige rutene (Harper, 1998, s. 71 – 72). McCloud nevner det samme, at både bilde og sekvensen de oppstår i kan skape en illusjon om tiden ved hjelp av induksjon (2016, s. 103). En tegneserierute kan både vise tiden, men den kan også vise et tidsforløp. Harper mener at

² Scott McCloud sitt induksjonsbegrep har fellestrekk med Wolfgang Iser sin teori om tomme rom.

det bryter med den vanlige tanken om at et bilde er et «fryst øyeblikk». En tegneserie vil kunne skape en illusjon av bevegelse også innenfor den enkelte ruten (Harper, 1998, s. 66). Om bakgrunnen i ruten henger sammen over flere tegneserieruter kalles det split-panel. Da vil man følge en persons bevegelser forbi et og samme landskap. Virkemiddelet kan brukes for å skape et inntrykk av en glidende bevegelse. Split-panel kan også benyttes for å dele opp et bilde, slik at det strekkes ut over et tidsrom (Harper, 1998, s. 76).

2.3.3 Samspillet mellom tekst og bilde

De fleste tegneserier inneholder tekst i tillegg til bilder. På den måten er de like bildeboka, men tegneserier skiller seg fra denne sjangeren på ulike måter, blant annet ved hvor i oppslaget teksten er plassert. Harper gjør rede for tekst i tegneserie, og han går inn på den vanligste måten å illustrere tekst på i en tegneserier: altså ved bruk av tekstbobler. Tekstboblene er med på å karakterisere en person, og for å bringe historien videre. Utformingen av tekstboblene er også sentral. Den viser om karakteren snakker, roper, hvisker eller tenker (Harper, 1998, s. 67 – 68). I tillegg vil man kunne finne lydmalende ord i en tegneserie, og de skal prøve å gjøre den usynlige lyden synlig for leseren (Harper, 1998, s. 69).

Harper (1998, s. 47) mener at samspillet mellom tekst og bilde er tegneseriens fremste trekk. McCloud er enig, og han utdyper ulike måter tekst og bilde kan samspille på. I tegneserier er kombinasjonen av ord og bilder ubegrenset, men han prøver i boka å dele de inn i ulike kategorier. Igjen velger jeg å kun presentere de jeg ser som relevant, og som jeg kommer til å anvende i min analyse. Den første er når ord og bilde er dobbeltbestemt, da vil de levere nesten det samme budskapet. Den andre er at ordene eller bildet forsterker eller utdyper hverandre, da kaller de forsterkede kombinasjoner. Mens når ordene er en integrert del av bilde kalles det for montasje. Den siste som er å finne igjen i min analyse er at ord og bilde er gjensidig avhengig av hverandre, da vil de sammen fortelle budskapet. Samtidig er det verdt å nevne at det ikke betyr at ord og bilde vil ha likevekt, fordi det vil kunne variere i de ulike rutene (McCloud, 2016, s. 160 – 163).

Noe som denne tekningen med samspille mellom tekst og bilde har til felles med bildebokteorien, og innenfor den teorien kaller de det ikontekst. Kristin Hallberg introduserer begrepet ikontekst i artikkelen sin «Litteraturvetenskapen och bilderboksforskningen».

Ikonotekst betyr at bildets egentlige mening oppstår i interaksjon og samspill mellom verbaltekst og bilde. En kan bruke begrepet om en hel bok, eller bare om hvert enkelt oppslag i boka (Hallberg, 1982, s. 165). Siden mitt materiale inneholde både tekst og bilde, vil det være relevant for meg i denne studien å se på samspillet mellom dem.

2.3.4 Tegneserieruten

Jeg vil videre i denne delen se på ulike virkemiddel og valg tegneserieskaperen kan ta i tegneserieruten. Innenfor en tegneserierute vil tegningens stil, bildeutsnitt og tekst kunne variere. Rutenes form og størrelse vil også kunne variere, og et større bilde kan gi sterkere inntrykk enn et lite. Formen kan også vise til en subjektiv synsvinkel, mens en rund form kan gi inntrykk av at motivet blir betraktet gjennom en kikkert. Når bildet ikke har en ramme viser det til ubegrenset rom (Harper, 1998, s. 57). Det kalles en splashrute/splashside, og Silje Warberg definerer det som «en stor tegning som ikke er innrammet, og som ofte fyller en halv eller hel side» (2018, s. 222). Hun påpeker at slike sider gjerne brukes til å introdusere en fortelling, og at de i den sammenheng etablerer tiden, stedet og stemningen (Warberg, 2018, s. 222).

En tegneserieskaper vil også kunne velge ulikt format, komposisjon og synvinkel i den enkelte tegneserieruten. Jeg vil i denne delen forklare de jeg finner relevant for denne studien. Harper skriver at et format er størrelsen og formen på en bildeflate. Han nevner at formatet på et bilde styres oftest av det eller de elementene som avbildes, og at man skiller mellom høyde og breddeformat. Komposisjon handler om hvordan tegneren ordner forskjellige elementer i bildet, og en vanlig inndeling i bildet er for-, mellom- og bakgrunn. Formatet vil igjen sette begrensninger for komposisjonen i bildet. Harper nevner videre at leserens oppmerksomhet i størst grad rettes mot elementene som er i forgrunnen. Hvis skaperen av en tegneserie ønsker å framheve noen elementer i et bilde, vil skaperen bruke komposisjonen slik at fokuset blir mot disse elementene ved å, for eksempel benytte personens blikkretning, bevegelsesretning eller ved å plassere det et sted i bildet der det er synlig. Harper mener at man kan se at det er mange bilderuter som kan ha en komposisjon som leder ut av bildet, for å føre leseren videre (Harper, 1998, s. 61).

Et annet aspekt som er verdt å merke seg når det gjelder bildene, er bildeutsnittet. Harper nevner at hvor stor del av et motiv man ser vil variere med det ulike bildeutsnittet, og det vil påvirke hvordan leseren oppfatter det den ser. Han utdyper at det er normalt at man deler inn

bildeutsnittet i: nær-, normal- og totalbilde. Nærbildet vil vanligvis forsterke noe i en handling, og man kommer da helt inn på motivet (Harper, 1998, s. 62). Totalbilde vil kunne vise tydeligere omgivelsene motivet er i. Tegneserieskaperen vil også kunne variere mellom de ulike bildeutsnittene for å gjøre handlingen enkelte steder mer spennende. Ved å beskjære et bilde vil skaperen kunne få frem det vesentlige i et bilde, da vil bildeelementer bare gjengis delvis i tegneserieruten (Harper, 1998, s. 62). Når bildeutsnittet varieres i en ordnet rekkefølge hvor leseren stadig kommer nærmere motivet, vil det skape en følelse som minner om zoom eller innkjøring. Denne teknikken brukes for å gi en følelse av at det skjer en bevegelse, og for å rette oppmerksomheten mot en detalj (Harper, 1998, s. 76). Synsvinkel vil også påvirke hvordan man oppfatter et motiv. Tone Birkeland, Ingeborg Mjør og Anne-Stefi Teigeland (2018, s 116) nevner synsvinkelen verdiperspektivering som er å finne flere steder i mitt materiale, det er at illustratøren over eller underdriver en persons eller et motivs størrelse, for å skape en effekt.

2.3.5 Lys og skygge

Harper kommer også inn på hvordan lys kan benyttes til å lede leserens oppmerksomhet mot fokuset i et bilde. Ved å bruke kontraster av lyse og mørke flater skapes en spenning i bilde, og det vil ha en viktig estetisk funksjon. Samspillet mellom det lyse og mørke kan brukes i en fortelling, det mørke vil kunne assosiere med noe skremmende, mens det lyse forbindes med noe betryggende. Lys og skygge vil også kunne være med å sette stemningen i et bilde. Harper mener også at farger er det virkemiddelet som retter seg mest mot følelsene (1998, s. 63 – 64).

2.3.6 Paratekst

Paratekst er et annet begrep fra bildebokteorien, som jeg ser relevant å undersøke i analysen av mitt materiale. Åse Marie Ommundsen (2018, s. 158) definerer paratekster, som alle tekstene som ligger utenfor, før og etter fortellingen. Agnes-Margrethe Bjorvand viser i sitt kapittel «Bildebøker» til Gérard Genette som deler paratekster inn i to ulike deler: peritekster og epitekster. Epitekster er alt som ikke er trykt i boka, men som likevel vil kunne være med å påvirke leseren sin lesning. Det kan være bokanmeldelser eller intervju. Peritekster er alt som finnes før og etter hovedteksten i en bok, som tittel, forside, innsideperm eller bakside. Peritekstenes funksjon er å kontekstualisere bokens innhold, og de kan være med å utvide

selve hovedteksten eller gi et frampek eller tilbakeblikk på det som vil skje, eller har skjedd i boka (Bjorvand, 2020, s. 159 – 160).

2.3.7 Intertekstuelle og intervisuelle referanser

Et annet begrep fra bildebokteorien som Jordahl har brukt flere steder i boka, er å vise til intertekstuelle og intervisuelle referanser. Det er at teksten referer til andre tekster, filmer, musikk, kunst, kjente hendelser, steder eller samfunnsinstitusjoner. Slike referanser vil kunne gi en ekstra mening eller tilleggsverdi til leseopplevelsen, men det vil bare skje om leseren kjenner igjen referansen. Noen ganger vil enkelte referanser kunne ha stor betydning for forståelsen av teksten (Ommundsen, 2018, s. 160 – 161).

2.4 Fremgangsmåte

Videre i oppgaven vil jeg nærlese *Hva skjedde egentlig med deg?* Barbara Herstein Smith (2016, s. 58) definerer nærlesing som «a technically informed, fine-grained analysis of some piece of writing, usually in connection with some broader question of interest». Slik blir analysen først, og fremst tematisk orientert. Åse Høyvoll Kallestad og Marianne Røskeland (2020, s. 45) presiserer ellers at en litterær analyse også må tilpasses det valgte materialet, innfallsvinkel, teoretisk orientering og grunnlag. Siden jeg vil diskutere fremstillingen av spiseforstyrrelser, vil dette teorifeltet påvirke min analyse. I nærlesningen tar jeg også hensyn til bokens sjanger, og jeg vil trekke inn tegneserieteoriens begrepsapparat, samt enkelte prinsipper og begrep fra bildebokteorien i den grad begrepene bidrar til å løfte frem den nevnte tematikken. De begrepene jeg ser som relevant å benytte i analysen er ikonotekst, paratekst, intertekstuelle- og intervisuelle referanser. Dermed vil jeg i denne analysen både se på illustrasjoner og verbal tekst, fordi jeg ser begge deler som sentrale i fremstillingen av Jannes spiseforstyrrelse, og for å vise hennes vanskelige følelser.

Når det gjelder litterær analyse, går det ellers et sentralt skille mellom tekstintern og tekstekstern tilnærming. Kallestad og Røskeland (2020, s. 45) forklarer at man ved en tekstintern tilnærming «primært undersøker den skjønnlitterære teksten», mens man ved en tekstekstern tilnærming «i større grad studerer forholdet mellom litteratur og kontekst». I min oppgave har jeg først en tekstintern analyse av *Hva skjedde egentlig med deg?*. I drøftingen som følger analysen, beveger jeg meg derimot over i det teksteksterne, siden jeg der knytter analysen til andre kontekster, nærmere bestemt psykologisk teori. Det finnes også andre

kontekster som boken kan leses i lys av. For eksempel har jeg lagt merke til at intervisuelle referanser viser at tiden handlingen i boka foregår i, er plassert i tiden da forfatteren selv var ung. At det også er visse likheter i fornavnene til forfatteren (Jenny) og hovedpersonen (Janne), kan legge opp til å knytte boken til forfatteren. Eventuelle biografiske koblinger er imidlertid på siden av min problemstilling, og jeg velger derfor å ikke legge vekt på det.

I den påfølgende nærlesingen vil jeg starte med å se på hvordan og hvorfor Jannes spiseforstyrrelse oppstår, før jeg videre utforsker hvordan den utvikler seg. Til slutt undersøker jeg hvilke konsekvenser spiseforstyrrelsen har for Jannes liv. Med utgangspunkt i analysen diskuterer jeg deretter om fremstillingen samsvarer med presentert teori om spiseforstyrrelser, før jeg avslutningsvis vil svare på hvem materialet egner seg for.

Før jeg starter på analysen, ønsker jeg å presisere at jeg har tatt enkelte etiske hensyn i denne studien. Materialet mitt kan nemlig ha et triggepotensial, noe Jordahl selv gjør leseren oppmerksom på. Jeg unngår derfor å bruke ord som kan oppfattes stigmatiserende eller støtende for andre. Samtidig viser Jordahls advarsel hvorfor det er viktig at denne boken leses kritisk og grundig i denne studien.

4.0 Analyse

I dette kapittelet skal jeg nærlese *Hva skjedde egentlig med deg?*. Analysen er strukturert etter tre ulike forskningsspørsmål. Jeg vil starte med å undersøke hvordan og hvorfor spiseforstyrrelsen til Janne oppstår, deretter hvordan den utvikler seg, og til slutt undersøker jeg hvilke konsekvenser spiseforstyrrelsen har for Jannes liv.

4.1 Hvordan og hvorfor oppstår spiseforstyrrelsen til Janne?

Det er vanskelig å sette en konkret start for når Jannes spiseforstyrrelse oppstår, ettersom man i boka ikke får vite når dette faktisk skjer. Jeg mener likevel at man kan tolket at den Janne man møter i starten av boka, kanskje allerede har en spiseforstyrrelse, nemlig overspising. Grunnen til at jeg tolker det slik, er fordi hun er fremstilt med en pose med skolebrød på fremsiden av boka, i tillegg til at det på innsidepermen er illustrert et skolebrød. Slik viser boken allerede fra paratekstene at disse skolebrødene er relevant i historien om Janne. Samtidig har Janne i motsetning til familien en stor kropp. Man kan likevel stille spørsmål ved om hun har en spiseforstyrrelse (overspising) ettersom hun ikke har problemer med det selv? Vekten og kroppen hennes blir imidlertid ikke problematisk for henne før kroppen hennes blir kommentert av andre. Dermed kan det være at den Janne vi møter i starten av boka allerede trøstespiser, eller så kan det altså være at Janne bare spiser litt mye, og er glad i mat og søtsaker.

Jeg mener derfor at man ikke kan sette en konkret start for når Jannes problematiske forhold til mat oppstår, og det kommer heller ikke frem i verbalteksten når dette faktisk skjer. Jeg velger likevel i denne delen å se på hendelsene som foregår frem til Janne har den første visuelt fremstilte overspisingsepisoden av skolebrødene. For fra denne hendelsen kan man se at Janne får et problematisk forhold til mat og kropp. Jeg vil i denne delen starte med å se på hendelsene hvor Jannes kropp blir kommentert, og hvordan det påvirker henne. Scenen med bestemoren, og scenen i klasserommet blir derfor relevant å dra frem, for å gå dypere inn i.

4.1.1 Kroppslig fokus

Bestemoren blir bare presentert en gang for leseren gjennom boka, men hun er likevel sentral. For det første fordi hun er involvert i hendelsen som setter tittel *Hva skjedde egentlig med deg?*. For det andre fordi samtalen Janne har med bestemoren fører til at hun blir mer bevisst

på sin egen kropp. Under denne hendelsen er bestemoren med å plante et nytt verdisystem i Janne, som etter hvert skal utvikle seg, til å bli ødeleggende for henne.

Scenen foregår ved sjøen, hvor Janne og familien er for å bade og fiske krabber. Leseren blir i starten av scenen presentert for en hel splashside, som gjør at man kan se omgivelsene i et totalbilde. Slik blir omgivelsene familien befinner seg i tydelige, og man kan tolke at stemningen blant dem, virker harmonisk i harmoniske omgivelser. Havet på den første dobbeltsiden kan, fordi man ikke ser en ende i horisonten, symbolisere uendelighet. Det kan vise at på dette tidspunktet har Janne uendelig med muligheter i livet. At havet er rolig og harmonisk, er derfor med å symbolisere hennes nåværende sinnstilstand. For man kan se at Janne sitter ved havbredden og fisker krabber med et avslappet smil (Jordahl, 2020, oppslag 1). Den stemningen og harmonien hun opplever vil snart endre seg, når bestemoren kommer med en spøkefull kommentar til henne.

På neste oppslag (se illustrasjon 1) kan man se at Janne viser stolt frem den største krabben hun har fanget, til bestemoren. Det er verdt å merke seg at morens kropp er vist i helfigur i bakgrunnen av illustrasjonen i femte rute, og at bestemorens blikk vender mot denne kroppen. Bestemoren sier så til Janne: «Alle i familien din er så flotte og slanke!» (Jordahl, 2020, oppslag 2). I neste rute kan man se morens kropp i et nærbilde, hun har nå blitt zoomet inn på. Det skal forsterke at Janne ikke ser ut slik som henne. Bestemoren følger så videre opp med: «Hva skjedde egentlig med deg?», og «[d]et må ha vært postmannen» (Jordahl, 2020, oppslag 2). Bestemoren ler, men Jannes uttrykk viser at hun ikke synes det bestemoren sa, er noe morsomt. Janne ler ikke hjertelig, men snarere framtvunget, noe punktumene i snakkeboblen understreker: «He...he...» (Jordahl, 2020, oppslag 3). I den påfølgende ruten forsøker bestemoren å ta brodden av det hun har sagt: «Du, jeg bare spøker litt», men Jannes responderer med et påtvunget smil som nok en gang avslører at hun ikke synes det var noe særlig morsomt (Jordahl, 2020, oppslag 3). Her er bilde en forsterket kombinasjon ved at man gjennom illustrasjonen ser maktdimensjonen som oppstår mellom Janne og bestemoren. Maktdimensjonen går ut på at den eldre kan komme med slike kommentarer til et barn, altså at bestemoren får definisjonsrett. Denne spøkefulle kommentaren kommer til å vise seg å spille en stor rolle for Janne.

Illustrasjon 1: I *Hva skjedde egentlig med deg?* av Jenny Jordahl, 2020, oppslag 2.

Videre blir Janne sittende alene igjen på fjellet, og hun stirrer ned på krabbene hun har fanget. Hun løfter så opp den største krabben. I utgangspunktet kikker hun nøytralt på den, men fra rute til rute, endre blikket karakter. Blikket hennes viser et sint uttrykk, før hun kaster krabben i sjøen mens hun sier: «Du er for stor!» (Jordahl, 2020, oppslag 3). Leseren ser her øyeblikk til øyeblikk i de ulike nærbildene, og man kan da se den psykiske utviklingen som skjer hos Janne ved å koble rutene sammen. Deretter går det fra at rutene viser handling til handling, ved at Janne kaster krabben tilbake i sjøen. Her kan man se at krabben er sentral for å vise frem utviklingen som skjer, for i starten av scenen viste Janne stolt frem den største krabben hun har fanget, til bestemoren, men scenen ender med at hun kaster den tilbake i sjøen (Jordahl, 2020, oppslag 3). Jannes forhold til krabben understreker at bestemoren har bidratt til å plante et nytt verdisystem i henne. Forut for hendelsen ga Janne den store krabben verdi, men etter samtalen med bestemoren er dette snudd om på. Den store kroppen (krabben og Jannes) har nå fått mindre verdi.

Samtidig kan man under denne hendelsen se at alle i Jannes familie fysisk aktive, mens hun sitter helt i ro oppslukt av å fange krabber (Jordahl, 2020, oppslag 1). I denne scenen sitter hun litt utenfor familiefellesskapet, men det er kun et fysisk utenforskap. Den første scenen med bestemoren er starten på avstanden hun skal få med familien også psykisk.

Verdisystemet som bestemoren har plantet i Janne gir henne en følelse av at de med stor kropp ikke passer inn i fellesskapet. Med andre ord fører hendelsen til å plassere Janne utenfor fellesskapet. Allerede fra den første scenen synliggjør boka at ubetenksomme kommentarer som kanskje skal være morsomme, kan ha store konsekvenser når de handler om kroppen. Boka synliggjør på samme tid hvor påvirkelig og sårbare barn i Jannes alder kan være.

4.1.2 Verdisystemet

Fra scenen til scene, etter at familien har vært ved sjøen, har Janne og moren en samtale med frokostbordet, hvor det kommer det frem at verdisystemet bestemoren har bevisstgjort Janne på ikke har nådd helt inn på henne. Hun er likevel bevisst på hva som er stort og lite. Det kan man se kommer frem når Janne snakker om prosjektet hun skal ha på skolen om gnagere og haredyr, hvor hun sier: «Tenk at flodsvin og hamstere på en måte er i familie, selv om hamstere er små og flodsvin er svære!!» (Jordahl, 2020, oppslag 4). Ordet «svære» er utdypet og gjort større enn de andre ordene i snakkeboblen. Utsagnet kan vise til hennes familie, ved at Janne og familien er alle i samme familie selv om de ser forskjellig ut. På dette tidspunktet har Janne foreløpig sin plass innenfor familiens fellesskap.

Janne får også en bekreftelse fra moren under denne scenen, om at bestemorens verdisystem ikke er det viktigste. For moren lytter til Janne, og hun viser engasjement for det hun forteller om prosjektet. Hun gir Janne selvtillit ved å si «[d]et virker som om du har dette helt under kontroll» (Jordahl, 2020, oppslag 5). I denne scenen kan man også se at Janne er ubekymret og i svært godt humør, noe som senere i boka vil forandre seg betraktelig. Humørendringen skjer i takt med at moren ikke lenger er opptatt av Jannes intellekt, slik som hun er i dette tilfellet, men snarere blir opptatt av hennes kropp. Videre i denne scenen kan man likevel se at moren følger opp Janne, både ved å følge henne til døren, og ved å avslutte samtalen med: «Jeg er hjemme fire, så det blir middag halv fem» (Jordahl, 2020, oppslag 5). Dette indikerer en foreldre som ønsker å være trygg, til stede og som tar vare på datteren. Moren prøver med andre ord å gjøre slik at Janne skal ha det godt i familiens fellesskap.

4.1.3 Kroppslig bekreftelse

Når Janne først har fått den kroppslige kommentaren fra bestemoren, bekrefter en hendelse i klasserommet den tidligere kommentaren. Det ser man tydelig i den første scenen i

klasserommet, nær læreren Randi flytter Janne mellom to gutter som tulle. Det kommer frem i illustrasjonen at bare ved at læreren truer guttene med å flytte Janne mellom dem, blir hun helt grå av skrekk. Illustrasjonen viser Janne i et nærbilde, hvor øynene hennes er verdt å legge merke til, for de har forvandlet seg til å bli helt svarte og tomme (Jordahl, 2020, oppslag 6). Det viser angsten Janne føler ved å få denne type oppmerksomhet i klassen, og venninnen Lene sin kommentar på neste oppslag (se illustrasjon 2) forsterker at hun prøver å dempe Jannes bekymring: «Hun kommer ikke til å gjøre det» (Jordahl, 2020, oppslag 7). Lenes kommentar bekrefter altså at Janne blir engstelig av denne hendelsen.

Når guttene ikke slutter å tulle, ender det med at Janne må sette seg mellom dem. Når hun skal bytte plass, kan man se en endring i illustrasjonen, ved at håret til Janne nå dekker øynene hennes. Når hun i neste rute også tar stolen over hode, indikerer det at hun prøver å minske oppmerksomheten og skjule seg selv så godt det lar seg gjøre. På illustrasjonen kan man observere at mange av de andre elevene ser på Janne, men om det er slik hun opplever hendelsen, eller om det faktisk er slik, er uvisst. På rute åtte kommer læreren så med en upassende kommentar som forsterker Jannes tanker om egen kropp. Hun sier nemlig følgende: «Nå ble det litt avstand mellom dere» (Jordahl, 2020, oppslag 7). På illustrasjonen kan man igjen observere at følelsene til Janne blir forsterket for i tillegg til at hun har vært illustrert helt grå, blir kroppsfasongen hennes større, og hun begynner å skjelve. At Janne er farget grå henger igjen i rutene helt frem til samtalen skifter tema. Kommentaren læreren kommer med gir altså Janne en bekreftelse på at hun er stor, og kroppen hennes blir satt i fokus også på skolen. Det gir Janne en følelse av at flere bare ser kroppen hennes. Til slutt bekrefter den ene gutten det hun føler, når han sier: «Du veit hun setter deg mellom oss fordi du er feit?» (Jordahl, 2020, oppslag 7). Janne får her en dobbel bekreftelse, på at tanken bestemoren hadde om kroppen hennes stemmer, og at til og med læreren og enkelte i klassen synes hun er stor.

Illustrasjon 2: I *Hva skjedde egentlig med deg?* av Jenny Jordahl, 2020, oppslag 7.

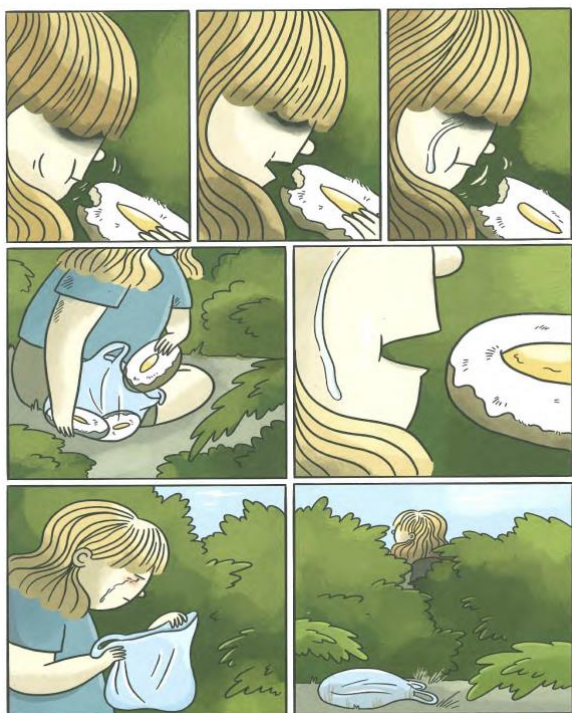
Man ser allerede fra oppslaget hvor Janne går til skolen, at hun har en stor kropp som hemmer henne noe i hverdagen. Lårene til Janne gnisser mot hverandre, slik det oppstår sår mellom dem (Jordahl, 2020, oppslag 5). Samtidig vil ikke det at lårene gnisser mot hverandre, være et tegn i seg selv på å ha en stor kropp. Leseren får likevel også se at når Janne skal gå inn i klasserommet, får hun nesten ikke plass til å komme forbi guttene, for å komme frem til sin egen pult. De to rutene hvor hun går forbi guttene er beskåret, noe som bidrar til å tydeliggjøre det som skjer i bildet. Jannes munn går fra øyeblikk til øyeblikk fra å se sjokkert ut over at hun dulter bort den ene gutten, før hun i neste rute skjærer en grimase med tennene mens hun prøver å komme forbi dem (Jordahl, 2020, oppslag 6). Det er likevel en stor forskjell på at Janne har kroppslige plager, og at det er noe andre som vurderer kroppen hennes, og tillegger den mindre verdi. Det som ødelegger for Janne er med andre ord at, det blir knyttet positive verdier til mindre kropp, og de er helt løsrevet fra de helsemessige bekymringene.

4.1.4 Trøstespisingen

Etter hendelsen som oppsto i klasserommet går Janne for å trøstespise. Det bekrefter at kommentarene hun har fått om kroppen sin, gir henne en vanskelig følelse som hun prøver å dempe med å trøstespise skolebrødene. Splashsiden som blir presentert i starten av scenen

viser at Janne faller, hvor det er mange skolebrød omringet rundt henne. Det er verdt å legge merke til at hendene hennes strekker seg etter et skolebrød, fordi hun prøver å gripe tak i et av dem. Hendene viser altså at Janne må få et slikt skolebrød, og at hun tror de kan hjelpe henne. Blikket hennes er også helt fokusert på et av skolebrødene, og hun smiler i denne fantasien. Den mørke fargen i bakgrunnen fungerer som en kontrast til de lyse, og det er med å forsterke Janne og skolebrødene (Jordahl, 2020, oppslag 9). Illustrasjonen gir et frampek på hvordan Janne mister makten over seg selv, og at hun mister kontrollen over matinntaket sitt. På dette tidspunktet er skolebrødene noe positivt for Janne, men den neste hendelsen som jeg skal presentere vil vise at den også blir fylt av skam. Det er derfor knyttet en ambivalens til disse skolebrødene, problemet er imidlertid at denne ambivalensen er skapt på feil måte.

Når Janne har kjøpt de fem skolebrødene prøver hun å gjemme seg i buskene bort fra andre mennesker, for å kunne spise dem i fred og for å skjule matinntaket sitt. Det bekrefter skammen Janne føler rundt bollespisingen. Når hun begynner å spise skolebrødene, kommer Jannes indre følelser tydelig frem (se illustrasjon 3). Jordahl fremstiller Jannes følelser kun ved en visuell fremstilling i denne scenen. Mellom rutene kan man se at fra øyeblikk til øyeblikk skjer det en utvikling ved at det begynner å renne tårer nedover kinnene hennes. Håret hennes dekker øynene og lager en skygge over dem. Denne hendelsen viser hvor vondt Janne har det innvendig, og at hun spiser skolebrødene for å trøste seg selv. Illustrasjonen i de videre rutene er nærbilder, og det er brukt zoom i rutene for å forsterke skolebrødene og tårene hennes. I slutten av scenen ser Janne ned i den tomme posen, mens tårene fortsatt renner nedover kinnene hennes. Janne observerer her at hun har spist alle de fem bollene, og man kan nå se at øynene hennes har fått en rødlig farge etter at hun har grått. Janne lar så posen ligge igjen i buskene, den symboliserer sporene og skammen bollespisingen setter (Jordahl, 2020, oppslag 11). Denne scenen viser altså at Janne trøstespiser for å mestre de vanskelige følelsene hun har innvendig.

Illustrasjon 3: I *Hva skjedde egentlig med deg?* av Jenny Jordahl, 2020, oppslag 11.

4.1.5 Oppsummering

I denne delen kommer det frem hva som fører til at Janne har en overspisingsepisode med skolebrødene. Analysen viser at kommentarene fra bestemoren, læreren og guttene i klassen påvirker Jannes følelser svært negativt, og er med å skape de vonde følelsene. Janne får altså plantet et nytt verdisystem, og hun opplever at verdien hennes speiles i hennes kroppsfasong. For å mestre de vonde følelsene overspiser altså Janne, for å trøste seg selv. Scenen hvor Janne overspiser bollene viser at hun ikke har det bra innvendig. Dette er starten på Jannes vanskelige forhold til mat. I neste del vil jeg se på hvordan spiseforstyrrelsen hennes utvikler seg videre fra denne overspisingsepisoden.

4.2 Hvordan utvikler Jannes spiseforstyrrelse seg?

I denne delen vil jeg se på hendelsene som påvirker Jannes spiseforstyrrelse, og hvilke risikofaktorer som kommer frem. Jeg kommer til å dele denne delen inn i fire ulike kategorier: foreldrene, øvrige omgangskrets, samfunnet og bokas slutt. Jeg velger å ta bokens slutt i en egen del, selv om scenene i denne delen også kunne passet inn under de andre nevnte kategoriene. Valget er gjort på bakgrunn av at jeg ønsker å se bokens slutt i en helhet, når jeg senere skal undersøke om den samsvarer med den psykologiske teorien om spiseforstyrrelser.

4.2.1 Foreldrene

Et viktig moment til at Jannes spiseforstyrrelse utvikler seg til å stadig bli mer alvorlig, er foreldrene handlinger ovenfor henne. Moren og faren setter kroppen til Janne i fokus ved flere anledninger. Foreldrene påvirker derfor hennes følelser negativt flere ganger i boka, og de bidrar til at hun øker bevisstheten rundt egen kropp. Jeg vil starte med å presentere den første middagsscenen i boka, som foregår etter overspisingsepisoden av skolebrødene. Før jeg videre vil komme nærmere inn på flere scener som viser foreldrenes handlinger og tilnærminger ovenfor Jannes kropp.

Når Janne kommer hjem til middagen med familien, er det verdt å legge merke til at øynene hennes er røde, fordi hun akkurat har grått under overspisingsepisoden (Jordahl, 2020, oppslag 11). Ved hjelp av induksjon kan man dermed få vite noe om tidsaspektet mellom de to scenene, altså at overspisingsepisoden har foregått rett før Janne dro hjem for å spise middag. Under middagen starter familien å snakke om hverdagslige ting, men samtalen får en vending når faren spør om Janne kan klippe plenen (se illustrasjon 4), hvor hun svarer «[u]hm... Okei...», faren smiler stort over Jannes svar (Jordahl, 2020, oppslag 12). Spørsmålet kunne vært et nøytralt spørsmål der faren ber Janne om å bidra slik at familielivet går rundt. Utfordringen oppstår imidlertid når faren legger til følgende: «Flott! Du trenger jo å bevege deg» (Jordahl, 2020, oppslag 12). Familien kommuniserer altså ikke på en god måte, for de snakker ikke det samme språket. Faren løfter med andre ord Jannes kropp som et problem. Målet med kommentaren til faren handler ikke om å få familielivet til å gå rundt, men heller om at Jannes kropp trenger bevegelse. Denne middagsscenen bidrar til å sette Janne igjen utenfor familiefellesskapet. Kløften mellom dem, som Janne opplevde i bokens første del, øker etter denne kommentaren.

Illustrasjon 4: I *Hva skjedde egentlig med deg?* av Jenny Jordahl, 2020, oppslag 12.

Illustrasjonen av Janne, når faren kommenterer kroppen hennes er her en forsterket kombinasjon, ved at man kan se den vonde følelsen hun får blir fremstilt ved at hun blir grå, og kroppen hennes blir større og begynner å skjelve. Også ansiktuttrykket viser at Jannes humør endrer seg. Harper (1998, s. 63) mener at mørke farger ofte viser at noe er skremmende, og at det vil kunne sette stemningen i en hendelse. Slik er det også her. Fargen formidler hvordan Janne føler det innvendig og er med på å sette stemningen hun opplever under denne middagen. Det er verdt å legge merke til at fargen i tegneserieruten henger igjen også her, helt til samtalen mellom familien endrer tema bort fra Jannes vekt og matinntak. Når faren kommenterer eller snakker om Jannes kropp eller matinntak, kan man legge merke til at han lukker øynene og distanserer seg fra henne. Det gir et inntrykk av en autoritær tone, og det gir en følelse av at faren nesten ikke orker å se på Janne når det omhandler vekten og kroppen hennes. Det skjer igjen når Janne spør om å få en is, hvor han sier nei. Det er samtidig verdt å legge merke til morens ansiktuttrykk, når faren kommenterer at Janne trenger bevegelse. Hun ser skeptisk ut i blikket, og hun blir utilpass. At gaffelen med mat stopper opp nærme munnen hennes, gir et inntrykk av at hun bli så utilpass at hun stopper opp for en stund. Ansiktuttrykket hennes endrer seg så igjen når faren sier nei til isen, man kan da observere at hun får et blick som ser bekymret og trist ut (Jordahl, 2020, oppslag 12).

Boken viser tidlig at moren også ser Jannes utfordringer med å ha en stor kropp, når hun observerer henne klippe plenen. Leseren blir først presentert for plenklippingen, og rutene på oppslaget er fremstilt i breddeformat for å fremstille denne hendelsen. De lydmalende ordene kommer frem som montasje i illustrasjonen, og man kan se at Janne beveger seg frem og tilbake over plenen. Under armene til Janne har det kommet store svetteringer, og svetten renner også nedover kroppen hennes. I tillegg ser man i den fjerde ruten at Janne puster tungt, og ser svært sliten ut. På neste oppslaget, får man derimot se en hel splashside av moren som ser på Janne gjennom vinduet (Jordahl, 2020, oppslag 13). Som nevnt tidligere mener Harper (1998, s. 20) at en rund tegneserieform kan gi inntrykk av at motivet ses gjennom en kikkert. Slik viser ikonoteksten at man får betrakte morens perspektiv, og man får vite at moren også ser utfordringene rundt Jannes kropp, slik som leseren har blitt presentert for på den andre delen av oppslaget. Moren ser altså her at Janne er utslitt, og at kroppen hennes er i dårlig form.

Etter at Janne har klippet plenen, setter hun seg i sofaen for å spille tv-spill. Det oppstår imidlertid en samtale mellom moren og Janne, hvor hun prøver å gi moren et innblikk i hvordan hun føler det innvendig. I samtalen med moren får leseren vite at Janne spiller tv-spillet *Zelda*, som er et spill innenfor eventyrsjangeren (Jordahl, 2020, oppslag 14). Gjennom spillet følger man hovedkarakteren Link som løser ulike oppgaver i en fiktiv verden. Jordahl gir allerede leseren et klart frampek på at tv-spillet *Zelda* er noe Janne liker, ved at hun refererer på forsiden av boka til logoen med de tre trekantene, på Jannes t-skjorte. Jordahl refererer både intervisuelt og intertekstuellet til spillet flere steder gjennom boka. Som nevnt tidligere betyr det at referansene i boka referer til andre tekster, filmer, musikk, kunst, kjente hendelser, steder eller samfunnsinstitusjoner (Ommundsen, 2018, s. 161)

Under denne samtalen er det bare moren og Janne som er illustrert i farger, alt rundt dem er grått. Slik setter illustrasjonen dem i fokus, og viser at det er samtalen mellom de to som er det viktige i denne scenen. Samtalen starter med at moren spør Janne om hvordan det går, før de videre kommer inn på om spillet er gøy, og da svarer Janne: «Veldig! Jeg skulle ønske jeg var som Link» (Jordahl, 2020, oppslag 14). Moren svarer i neste rute at: «Det virker litt farlig, da. Monstre overalt!» (Jordahl, 2020, oppslag 14). Janne mener at de ikke er så veldig skumle, og hun nevner at «Link er sterkere enn alle, så han er ikke redd for dem» (Jordahl, 2020, s.14). Hun følger så opp med et ønske: «Det hadde vært fint å være sånn» (Jordahl, 2020, oppslag 15). Moren derimot svarer: «Heldigvis finnes det ikke sånne plagsomme

monstre i virkeligheten», og Janne svarer så «[n]ei...» (Jordahl, 2020, oppslag 15). Denne hendelsen viser at Janne ser opp til Link i spillet, og hun nevner ikke bare én, men to ganger at hun skulle ønske hun var som han, altså sterk og modig. Her forteller Janne indirekte til moren at hun er misfornøyd med seg selv, men moren fanger som nevnt ikke opp dette gjennom utsagnet til Janne.

Samtidig er det verdt å legge merke til morens utsagn om at det ikke finnes slike plagsomme monstre, for det vil senere i boka vise seg å være feil. Janne utvikler et monster inni seg, men alle andre kan bare ikke se dette monstret. Janne har også opplevd en del vanskelige hendelser, blant annet den som utspilte seg i klassen med læreren og guttene, dermed kan det være hun er uenig i påstanden om at monstre ikke finnes i virkeligheten. Slik viser hendelsen at Janne og moren ikke kommuniserer på en god måte. Moren viser også Janne at hun oppfatter verden enklere, enn slik hun gjør. De tre prikkene i Jannes svar, viser at samtalen mellom Janne og moren bare ebber ut, og at det skjer, fordi Janne egentlig ikke blir lyttet til, og at moren ikke forstår hva Janne egentlig mener.

Når moren oppdager Jannes isspising får samtalen derimot en vending, og den viser at morens synes Janne er for stor. Det blir altså vanskelig for moren når hun ser at Janne har tatt en is, selv etter at hun har fått et nei av faren. Når moren ser dette kjefter hun ikke, fordi Janne har brutt en regel, men blir heller skuffet og sier at: «Det blir bare litt mye» (Jordahl, 2020, oppslag 15). Når moren avslører isspisingen, sier Janne umiddelbart unnskyld.

Ansiktsuttrykket i illustrasjonen viser at hun er flau og full av anger. Når det kommer frem at moren synes det er dumt at hun har tatt en is, fordi hun er bekymret for matinntaket til Janne kan man se at øyekontakten mellom moren og datteren brytes. Janne ser nå bort fra moren med et noe sintere ansiktsuttrykk, og på morens formaning om at det blir litt mye, svarer Janne «[j]ada...», og man kan igjen observere de tre nevnte prikkene (Jordahl, 2020, oppslag 15). Moren er velmenende og forsiktig i sin tilnærming, men måten hun reagerer på, fører likevel til en distanse, og en bekreftelse at selv morens synes kroppen hennes er et problem. Jannes reaksjon viser at det utvikles en distanse mellom henne og moren i denne scenen, og dermed kan man se at fra her begynner det å oppstå en kløft også mellom dem. Moren sliter altså med å begrense Janne uten å sette kroppen hennes i fokus, eller som et problem. Dermed planter moren videre verdisystemet i henne. Moren vender seg her fra Janne som person og mot hennes kropp isteden. Man kan derfor se at det skjer en endring i morens orientering, og denne endringen er skadelig for Janne.

Etter en kjip hendelse på skolen har Janne igjen kjøpt seg tre skolebrød. Hun får imidlertid ikke spist bollene, ettersom det er to gutter som kommer å stjeler de fra henne på veien. Hendelsen som foregår etter at bollene blir stjålet viser igjen indikasjoner på at moren også synes hun er for stor. For Janne setter seg på toalettet når hun kommer hjem, og man kan se at hun er svært lei seg, og monsteret i henne vokser seg stort. Janne føler seg med andre ord feit, slik guttene som stjal bollene, kommenterte at hun var (Jordahl, 2020, oppslag 29). Janne forteller så moren hva som har skjedd, og hun sier: «De sa at jeg var feit!», moren svarer ved å si «[n]ei, men...! Du skal ikke høre på dem!» (Jordahl, 2020, oppslag 30). Moren sier altså ikke direkte her at Janne ikke er feit, men at hun ikke skal høre på guttenes kommentar. Ikke desto mindre vil moren bidra til å løse Jannes problem. Løsningen innebærer ikke for eksempel å styrke Jannes selvtillit eller ta opp problemet med skolen, noe utsagnet «du skal ikke høre på dem!» legger opp til at kunne vært løsningen. Foreldrene derimot diskuterer en helt annen løsning i en videre samtale, som de tror er kun seg imellom.

Samtalen der foreldrene diskutere hva de skal gjøre for å hjelpe Janne, blir den endelige bekreftelsen hennes på at foreldrene også syntes hun er for stor (se illustrasjon 5). Hendelsen som utspilte seg ved at Janne ble kalt feit av de to guttene, gjør foreldrene svært bekymret. Under samtalen mellom foreldrene kommer faren sine tanker om Jannes matinntak direkte frem nå han sier: «Hun propper jo i seg. Jeg skjønner ikke hvorfor» (Jordahl, 2020, oppslag 31). Moren som har hatt en forsiktig tilnærming rundt Jannes kropp, blir her streng med faren og sier: «Sånne kommentarer hjelper ikke» (Jordahl, 2020, oppslag 31). Denne scenen viser tydelig de ulike måtene foreldrene kommuniserer og tenker rundt tilnærmingen til Jannes kropp og matinntak. Det er denne samtalen som får foreldrene til å komme frem til at de skal innføre et belønningssystem for Jannes vektnedgang. Det er verdt å merke seg at farens blikk er rettet ned i magasinet National Geographic, helt frem til moren svarer han strengt tilbake. Dette viser at faren er fraværende, og igjen autoritær når det kommer til Jannes kropp og vekt. Illustrasjonen viser at Janne får med seg samtalen mellom foreldrene, og monsteret er illustrert stort, og den holder døren åpen for henne, slik at hun skal få med det foreldrene sier. Ansiktsuttrykket til Janne viser at hun er trist (Jordahl, 2020, oppslag 31). Dermed bekrefter begge foreldrene det Janne har tenkt om seg selv: at hun har feil kropp og burde gå ned i vekt. Det foreldrene sier, og det de gjør, blir motstridende handlinger. Slik vil man kunne se at løsningen på problemet er løsningen på Jannes tanker. Det er også verdt å merke at Janne får

her, en bekreftelse på at moren taler med to tunger, og at hun egentlig er enig med kommentaren guttene slang til henne når de stjal bollene.

Illustrasjon 5: I *Hva skjedde egentlig med deg?* av Jenny Jordahl, 2020, oppslag 31.

Når moren skal fortelle Janne om forslaget foreldrene har kommet frem til, for å hjelpe henne med å gå ned i vekt, starter moren med å si «... og dette er bare hvis du vil» (Jordahl, 2020, oppslag 32). Belønningssystemet som foreldrene ønsker å innføre, går ut på at Janne skal få hundre kroner for hver kilo hun går ned. Moren sier så til Janne at vektnedgangen, kanskje vil kunne gjøre ting lettere for henne, og i neste rute kan man se at Janne begynner å skjelve av morens utsagn. Janne får selv bestemme om hun ønsker å bli tynnere. Alderen til Janne, kommentarene hun har fått og at foreldrenes mener det er lurt at hun går ned i vekt, gjør det vanskelig for henne å ikke bli med på forslaget om vektnedgangen. Samtidig er det verdt å merke seg hva pengene som skal være en belønning gjør med Jannes blikk. I illustrasjonen blir hun vist i to nærbilder, og man ser at hun først blir helt sjokkert og deretter kjempeglad for at hun skal få hundre kroner for hver kilo. At bakgrunnen blir helt svart viser at alt annet forsvinner rundt henne i tanken på pengene. Moren gjør det klart for Janne at de kan stoppe vektnedgangen når som helst, og at hun også skal få være med å styre det (Jordahl, 2020, oppslag 33). Med andre ord tenker foreldrene at de bidrar til noe som skal være bra for Janne, og at de tenker at penger vil kunne være med å motivere henne. Hendelsen viser foreldrenes

naivitet, for de legger opp til at datteren, som går på barneskolen, selv skal være med å kunne styre og stoppe sin egen vektneidgang. De ser heller ikke konsekvensene belønningssystemet kan føre med seg, og at det skal gå så langt og bli så vanskelig for Janne som det kommer til å bli. Foreldrene gir her Janne den endelige bekreftelsen, og den ligger paradoksalst i det de mener er løsningen på problemet.

Scenen hvor foreldrene tilbyr Janne penger, blir et viktig vendepunkt i boka. Fra her kan man observere en forandring i Jannes livsstil. Monsteret tar fra dette tidspunktet fullstendig over Jannes kropp, og det kommer til uttrykk ved at monsteret er illustrert over et helt oppslag. Monsteret har allerede vært til stede ved flere anledninger, men fra her bestemmer monsteret alt, og tar over Jannes liv (Jordahl, 2020, oppslag 34). Fra denne illustrasjonen, kan man se at Janne går fra å overspise til å nesten ikke spise noe. Hun starter altså å utvikle anoreksi. Når Janne skal veies for første gang kan man betrakte motivet gjennom en sirkel, og vekten er plassert midt i bildet, slik at den blir tydelig for leseren (Jordahl, 2020, oppslag 35). Vekten blir fra denne delen av boken det viktigste i Jannes liv, og det er det alt kommer til å handle om fra nå. På den andre siden av oppslaget kan man observere Janne på vekten og moren som noterer ned hva hun veier på et selvlaget skjema. Begge illustrasjonen er i grått, og det er med å sette en nedstemt og trist stemning.

Under første veiing kan man se at moren synes vektneidgangen til Janne har gått veldig raskt. Janne er svært tilfreds og glad for at hun skal få 150 kroner som belønning av moren sin (Jordahl, 2020, oppslag 51). Dette er med å vise den ekstreme forandringen Janne har tatt i livet sitt, for å kunne gå så raskt ned i vekt. Når Janne får pengene, kan man se at blikket hennes er helt oppslukt av dem, så hun får ikke med seg at moren sier: «Du må passe på å spise også. Kroppen trenger mat», før hun sier «[d]et er ikke bra om det går for fort...» (Jordahl, 2020, oppslag 51). Her kan man altså se at Janne har blitt investert i vektneidgangen, og at hun ikke hører på moren utsagn lenger. Det er heller ikke så rart, ettersom moren tidligere har vist seg som en løgner i kroppsspørsmål. Samtidig ser Janne pengene hun får fra vektneidgangen som en løsning til problemene hun har med å være utenfor i jentegjengen på skolen, noe som jeg senere i analysen vil komme nærmere inn på.

Det skjer enda en hendelse i boka hvor faren til Janne setter kroppen hennes i fokus. Denne hendelsen foregår også under en middagssituasjon. Janne forteller foreldrene at hun skal ut å gå en tur etter middagen, hvor man kan se at farens ansikt blir svært glad, og han uttrykker

begeistret: «Så bra!» (Jordahl, 2020, oppslag 55). I neste rute lukker han imidlertid slik som tidligere, øynene igjen og gir en belærende kommentar om at: «Flott at du går så mye! Sunt for kropp og sjel!», hvorpå Janne svarer «[j]oda...» (Jordahl, 2020, oppslag 55). Faren er igjen tydelig kroppsfokusert, og bekrefter dermed Jannes tanker om hvilke verdivurderinger som gjelder. Å gå tur kan man gjøre av mange forskjellige grunner, men Jannes far tenker at hun trenger det fordi hun har feil kropp. Man kan i den sjette ruten se at Jannes ansiktsuttrykk ser misfornøyd ut, og at magen hennes rumler. Det er også verdt å legge merke til at Janne gjør det samme med å svare «joda...» til faren, slik hun svarer moren under samtalen når hun spilte tv-spillet *Zelda*. Hun gir foreldrene altså ikke noe motstand, ettersom hun opplever at det ikke forstå henne og ser hvordan hun egentlig har det. De tre punktumene i slutten av svarene er et tegn på det.

Det er tydelig at Janne internaliserer farens tanker, og at disse dermed får stor betydning for utviklingen av spiseforstyrrelsen hennes. For senere i boka ser man at farens kommentar gjentas av Janne, når moren skal veie henne. Moren sier til Janne: «Alle de turene dine gjør visst susen» (Jordahl, 2020, oppslag 59). Monsteret og Janne svarer så «[s]unt for kropp...» og i neste bilderute «... og sjel» (Jordahl, 2020, oppslag 55). Med andre ord kan man altså se at farens kommentarer har stor innvirkning på Janne, og at hun tar til seg hans utsagn, og blir påvirket av dem. Samtidig viser ikonteksten gjennom disse hendelsene at det Janne driver med ikke er «sunt for kropp og sjel», og at foreldrene ikke oppfatter det på nåværende tidspunkt.

Når det først er etablert at Janne har utviklet anoreksi, går tiden i boken fort. Boken legger stor vekt på hvordan spiseforstyrrelsen oppstår, men ikke så mye på hvordan det er å ha en spiseforstyrrelse. Årshjulet Jordahl bruker blir et referat, som oppsummerer et større tidsrom i en liten del (se illustrasjon 6 og 7). Denne fremstillingen skal vise Jannes forvandling gjennom et år. Her benytter Jordahl farger og elementer som viser til de ulike årstidene, fordelt på hver sin side. Hun har brukt det Harper (1998, s. 76) kaller split-panel på disse to oppslagene, som er at bakgrunnen i rutene henger sammen over flere ruter, slik at man kan følge personens bevegelse over det samme landskapet. Bildet er et totalbilde, som gir overblikk over omgivelsene som Janne går i. Illustrasjonene viser at Jannes kropp forandrer seg svært mye fra sommeren til våren, man ser altså at hun har blitt mye tynnere. Holdningen og ansiktsuttrykket viser at hun likevel ikke har det bra, ved at hun ser ned i bakken, og man kan at et hun ser misfornøyd ut. Under totalbildene er det noen små ruter som viser hendelser

som skjer med Janne gjennom året. Det er verdt å legge merke til at hun fortsetter det strenge regimet sitt. Det kan man se ved at hun spiser mindre, magen rumler, monsteret er fortsatt til stede, og hun fortsetter å veie seg (Jordahl, 2020, oppslag 62 – 63). Man ser altså at Janne fra sommeren til våren har gått ned mange kilo. Et av bildene som bekrefter at Jannes kroppsfasong har endret seg, i tillegg til at man også ser det visuelt, er at man kan observere et pengeskrin full av hundrelapper (Jordahl, 2020, oppslag 63).

Illustrasjon 6 og 7: I *Hva skjedde egentlig med deg?* av Jenny Jordahl, 2020, oppslag 62 og 63.

At monsteret har tatt over livet til Janne, kommer tydelig frem når moren forteller Janne at de er ferdig med vektnedgangen, fordi hun har gått ned nok kilo. Morens naivitet kommer også frem når hun sier til Janne: «Du ser jo sunn ut, men litt pjusk, kanskje?» (Jordahl, 2020, oppslag 71). Dette viser at moren fortsatt har mest fokus på Jannes ytre, og at det er det hun speiler Jannes sunnhet i. Moren ser riktignok at Janne er litt pjusk, men hun forstår ikke at Janne sliter med spiseforstyrrelser. Videre kan man se at moren spør: «Føles ting litt lettere?», og Janne svarer «[m]hm...» (Jordahl, 2020, oppslag 71). Igjen er det verdt å legge merke til at Jannes svar ender med tre prikker, som gjør at samtalen ebber ut, noe jeg tidligere har tolket som et tegn på at hun føler at moren ikke forstår henne. Det samme gjelder også denne samtalen: moren ser kun det ytre, ikke det indre. Kanskje begynner moren å få en liten anelse at alt ikke er bra med Janne, for hun følger opp med at det er bra at hun har lagt til seg noen gode rutiner, men også at «[m]en det er viktig at du slapper av og koser deg litt også» (Jordahl, 2020, oppslag 71). Dette forsøket er imidlertid langt fra nok på dette tidspunktet. På oppslaget kan man nemlig se at monstre ikke er enig med moren, og at det knuser snakkeboblene hennes, og forteller Janne at hun ikke er ferdig med vektnedgangen (Jordahl, 2020, oppslag 72). Monsteret er illustrert ved å bruke verdiperspektivering, ved at Jordahl

overdriver størrelsen for å vise hvor stor og skremmende Jannes tanker er. Monsteret løfter Janne høyt opp i luften, og det kan man se ved at morens hode er illustrert helt nede i bunnen av illustrasjonen (Jordahl, 2020, oppslag 72). Det viser at Janne forsvinner bort fra morens samtale, fordi de mørke tankene overskrider alt annet.

Gjennom disse hendelsene kommer det frem at både moren og faren gjør flere av de samme feilene, men på ulik måte. Faren til Janne fremstår som mer autoritær, mens moren er mer forsiktig i sin tilnærming. Det kommer likevel frem at ingen av tilnærmingene funker, fordi begge to bidrar til at Janne får bekreftet at hun har en feil kropp. Moren prøver likevel å være en tilstedeværende mor for Janne. Faren derimot er mindre presentert i boka, men når han er det gir han datteren ofte en vondt følelse. Samtidig er det ikke bare foreldrene som bidrar til denne utviklingen, omgangskrets og venner er også sentrale.

4.2.2 Øvrig omgangskrets

At Janne ikke har det greit på skolen, og at kropp og utseende er satt i fokus også der kan man se under hendelsen på valentinsdagen, hvor hun blir mobbet og latterliggjort av de andre elevene. Bildet som fungerer som kapitteinndelingen på denne hendelsen viser et valentinkort, men de mørke fargene i bakgrunnen av illustrasjonen gir et klart frampek på at det skal skje noe vanskelig, og at brevet er sentralt for denne scenen (Jordahl, 2020, oppslag 21). Valentinsdagen viser seg å være med å skape et press og et hierarki over hvem som er mest populær i klassen til Janne. Det vises ved at Lene sier til Janne at «Renate får alltid flest. Hun er så kul! Og så pen», mens Lene selv står med et brev i hånden (Jordahl, 2020, oppslag 21). Presset understrekes ved at Lene spør Janne om hvor mange brev hun har fått, og Janne svarer med: «Jeg har ikke sjekket...», og fortsetter med «... jeg fikk ingen i fjor, så...» (Jordahl, 2020, oppslag 21). Når Janne sjekker, kan man likevel se at hun har fått et brev i hyllen sin, og ansiktsuttrykket hennes i den neste rutene blir fremstilt i et nærbilde. Slik kan man se at fra øyeblikk til øyeblikk viser illustrasjonen at Janne uttrykk går fra sjokkert til et stort smil og litt flaut uttrykk mellom de to rutene. Denne scenen viser at Janne rangerer seg selv lavt på grunn av tidligere opplevelser, ved at hun ikke har fått brev, her får hun dermed en positiv bekreftelse. Illustrasjonen viser at Janne blir svært glad for brevet hun har fått (Jordahl, 2020, oppslag 22).

Denne følelsen som ble beskrevet over skal snart endre seg hos Janne. Det som skjer i denne scenen, er ikke at Janne faktisk får en bekreftelse. Brevet hun har fått er fra Henrik, når Lene ser dette sier hun «Henrik er så sjukt nørd!» (Jordahl, 2020, oppslag 22). Det viser igjen hierarkiet i klassen til Janne, og at elevene er svært bevisst på hvem som er populær, og hvem som ikke er det. Når det kommer frem at klassen har tullet med Henrik, ved å skrive brev til Janne, blir Henrik svært stresset, så han kommer dermed med utsagnene «... jeg har ikke sendt noe brev...», «[o]g jeg synes ikke Janne er noe pen!» før han til slutt sier «[j]eg synes hun er stygg!!» (Jordahl, 2020, oppslag 23). I illustrasjonen etter kommentarene til Henrik kan man se montasje, det vil si at ordene er en integrert del av det billedlige uttrykket. Her brukes lydmalende ord gjennom hele ruten, noe som viser at latteren fyller hele klasserommet. Fargene i scenen går fra rosa, som skal vise at det er en romantisk stemning, til å gå til sort, for å vise at hendelsen føles sår og vond for Janne. I denne scenen blir utseendet til Janne, selv kommentert av den gutten i klassen som er minst populær, og hun opplever at til og med ikke han synes hun er fin. Denne gangen havner ikke kommentaren hennes på at kroppen er stor, men at hun er stygg. Likevel gir denne hendelsen en bekreftelse på at Janne har feil utseende. Siden hun ved tidligere hendelser har blitt påminnet at hun har feil kropp, er det grunn til å tro at hun tolker denne kommentaren i samme retning.

Det viser seg imidlertid at det ikke bare er farens kommentarer som tar en plass i Janne. For det samme vises å også skje med kommentaren fra guttene som stjal bollene hennes. For når Janne løper vekk fra guttene roper en av dem: «Visste ikke at feitinger kunne løpe!» (Jordahl, 2020, oppslag 29). På et senere tidspunkt når Janne går ut under lunsjen på skolen, er det også denne gangen monsteret som gjentar kommentaren fra guttene for henne, i likhet med farens kommentar (Jordahl, 2020, oppslag 39). Det viser at det er monsteret som husker de vonde kommentarene. Illustrasjonen viser at Janne prøver å løpe bort fra sitt eget monster og kommentarene som den kommer med, for å komme seg vekk. Samtidig vil ikonoteksten vise at det ikke er lett for Janne å komme seg vekk fra monsteret, siden det er hennes egne tanker, og hendelsen viser samtidig at de vonde og mørke tankene har begynt å ta en større plass i henne, så hun kommer seg nesten ikke bort fra dem.

Det er imidlertid ikke bare negative krefter i Jannes omgangskrets, moren til klassekameraten Brage blir en frisk motsats for Janne i forhold til de andre hun omgås. Etter at monsteret har tatt over, og Janne nesten har sluttet å spise kan man i en hendelse se at hun drar hjem til Brage. Når Janne kommer på besøk til Brage, møter moren hans henne vennlig og sier til

Brage at han har fått besøk, og at «[d]et er ei søt jente!» (Jordahl, 2020, oppslag 42). Det blir en av de første vennlige og positive kommentarene Janne får høre, og man kan se at det gjør at hun endrer humør. Ansiktsuttrykket hennes blir vist i et nærbilde, man kan se at kinnene hennes blir røde, og hun får et stort smil. Det kommer også frem en stjerne i ruten, som viser at Janne begynner å skinne (Jordahl, 2020, oppslag 42). Denne hendelsen viser hvor mye en vennlig og positiv kommentar går inn på Janne, og at den har en positiv effekt på henne. Det er imidlertid verdt å merke seg at til og med denne kommentaren, selv om den er vennlig, retter fokuset på utseendet.

Det er derimot en som aldri kommenterer Jannes utseende eller kropp, det er klassekameraten Brage. Han fremstår som en kontrast til de andre i klassen hennes, fordi han ser Janne indre egenskaper og interesser, og ikke bare hennes ytre slik som mange av de andre gjør. Brage blir en illusjon på slik Janne ønsker å være, fordi han er modig og trygg på seg selv. Dermed kan man se han som en slags Link, hovedpersonen i spillet Zelda. Brage lar seg ikke påvirke av meningen de andre i klassen har om Janne, så han kommer og snakker med henne etter hendelsen i klasserommet på valentinsdagen. Denne hendelsen viser at Janne har svært dårlig selvfølelse ved at man i tegneserierutene kan se at ansiktsuttrykket hennes blir svært overrasket når Brage sier hei, og spør om han kan få sitte med henne. Ansiktsuttrykket hennes skifter fort fra overasket til en rødlig farge, som viser at hun blir litt flau (Jordahl, 2020, oppslag 25). Brage inviterer så Janne hjem til seg for å spille Zelda (Jordahl, 2020, oppslag 26). Han ser altså Janne som den kule jenta, som er god i tv-spill, og han ønsker derfor at de skal spille sammen. Janne var tidligere lei seg etter hendelsen på valentinsdagen, fordi den minst populære gutten i klassen ikke sendte brev til henne, men hun får nå plutselig oppmerksomhet fra klassens mest populære gutt. Det blir en positiv opplevelse for Janne, og det gir henne selvtillit. Han blir dermed et lysglimt i Jannes vanskelige hverdag. Spørsmålet blir likevel om Brage kan være en så sterk kraft, at han kan hindre den negative utviklingen Janne er i?

Det vil han vise seg å ikke bli, og scenen i gymgarderoben blir forløperen for at vennskapet mellom Janne og Brage blir ødelagt. For under scenen i gymgarderoben, ødelegger jentene i klassen Jannes selvtillit ytterligere. Det viser seg at jentegjengen i klassen er misunnelige på Janne, fordi hun har vært på besøk hos klassens mest populære gutt. Jentene mener Brage er for bra for Janne, noe utsagnet til Lene viser: «Hvorfor henger han med deg? Han er den kjekkeste i klassen liksom» (Jordahl, 2020, oppslag 48). Lene sier videre: «Han kommer aldri

til å bli sammen med deg, bare så du veit det» (Jordahl, 2020, 49). Gjennom boka får man likevel ikke inntrykk av at Janne liker Brage som noe mer enn en venn, men jentene ødelegger likevel selvtilliten hennes for å være venn med han. Hele samtalen i gymsalen ender med at Lene ber Janne om å holde seg unna Brage.

Man kan tydelig se at jentenes kommentarer har påvirket Janne når Brage roper på henne etter skolen, da kommer monsteret frem i henne igjen. Monsteret tillater ikke Janne lenger å henge med Brage, fordi han er for kul og bra for henne. Selv om Janne prøver å avvise Brage ved, å si at hun ikke kan finne på noe, prøver han å finne en annen dag som passer. Det viser hvor mye han ønsker å være med Janne, men hennes mørke tanker forstår ikke det. Det ender likevel med at hun går, og Brage står igjen å sier «[s]i i fra når du har tid, da!» (Jordahl, 2020, oppslag 50). Senere i boka prøver Brage igjen å ta kontakt med henne på telefonen, men Janne avviser han nok en gang (Jordahl, 2020, oppslag 68). Det viser seg altså at Brage ikke har en sterk nok kraft til å forhindre den negative utviklingen som Janne er i, noe som understreker hvilken kraft det er i de andre sine kommentarer. Dermed viser relasjonen mellom Janne og Brage at sykdommen, og kommentarene påvirker Jannes selvfølelse svært negativt.

4.2.3 Samfunnets press

Det er ikke bare enkeltpersoner som bekrefter tanken om at en stor kropp er en feil kropp. Dette blir også bekreftet av samfunnet generelt, som bidrar til å gi Janne bevissthet om hva som er idealkroppen. Dette kommer blant annet frem i scenene der Janne ser på pornobladene og der Hello Kitty stringtrusen blir et fokus. Disse hendelsene viser at presset fra samfunnet trenger inn i livet til Janne. Jeg vil starte med å se på hendelsen der Janne blir eksponert for pornobladene.

Scenen hvor Janne ser på pornobladene, foregår hjemme hos venninnen Lene. Eksponeringen for disse bladene kommer til å vise seg å påvirker hennes tanker om seg selv. Splashsiden som fungerer som en kapitteinndeling i starten av scenen, viser en hamster som ser uskyldig opp (Jordahl, 2020, oppslag 15). Illustrasjonen av hamstere skal symbolisere at Janne nå er i barndommen, for gnagere er hennes barnlige interesse, og det hun er opptatt av på nåværende tidspunkt. Denne hendelsen skal symboliserer at Janne er i en overgangstid fra barndom til ungdom. For fra denne scenen med pornobladene kan man se at ungdomstidens bekymringer

og fokus begynner å ta en del i Jannes liv. Det er venninnen Lene som viser Janne disse bladene, og det kommer frem i teksten at de tilhører faren hennes. I tillegg viser snakkeboblen og teksten at jentene må liste seg inn på rommet til foreldrene til Lene, det viser at det ikke er meningen at de to unge jentene skal finne disse bladene (Jordahl, 2020, oppslag 17).

Pornobladene som er illustrert refererer til bladene *Aktuell rapport* og *Lek*, som har vært eksisterende pornoblader i dagens samfunn, og det er med å forsterke troverdigheten av at en slik fremstilling av kropper skjer på ekte. Samtidig viser disse bladene jentene hva slags kropper menn er interessert i. Når jentene ser i hvert sitt blad kan man se at det kommer frem en kvinnekropp med timeglassform og store bryster som en skygge bak dem (Jordahl, 2020, oppslag 18). Det er med å vise hva slags bilder jentene blir presentert for. Ansiktsuttrykkene til jentene ser overrasket og forundret ut. Splashsiden i slutten av hendelsen som viser pornobladet, dyreleksikonet og hamstere sammen, symboliserer og bekrefter tanken om at fra denne scenen har ungdomstiden mange sider og utfordringer tatt en del i Jannes liv (Jordahl, 2020, oppslag 19).

Scenen med pornobladene viser seg senere å ha større innvirkning på Janne enn det fremstilles når hun ser i bladene (se illustrasjon 8), for fra scene til scene kan man observere hvordan Janne ser sin egen kropp opp mot bildene i bladet. Janne har internalisert idealet og prøver å etterligne damen hun så i pornobladet hjemme i sitt eget speil. Hun tar toppen sin og gjør den om til en bh, for å så prøve å posere som damen i skyggen som kom frem når hun og Lene så i bladene. Janne ser at det er uoverensstemmelse med hvordan damen så ut, og hvordan hun selv ser ut. Når Janne oppdager det, blir kroppen hennes til et stort grått monster som er mye større enn det hun er i virkeligheten. Kroppen hennes begynner igjen å skjelve, håret kommer foran øynene og hun blir illustrert helt grå. Janne blir med andre ord negativt påvirket av bladene (Jordahl, 2020, oppslag 19 – 20). At pornobladet gir særlig næring til spiseforstyrrelsen, understrekes av det er nettopp i denne scenen at monsteret vokser frem for første gang. Fra denne hendelsen dukker monsteret stadig opp.

Illustrasjon 8: I *Hva skjedde egentlig med deg?* av Jenny Jordahl, 2020, oppslag 20.

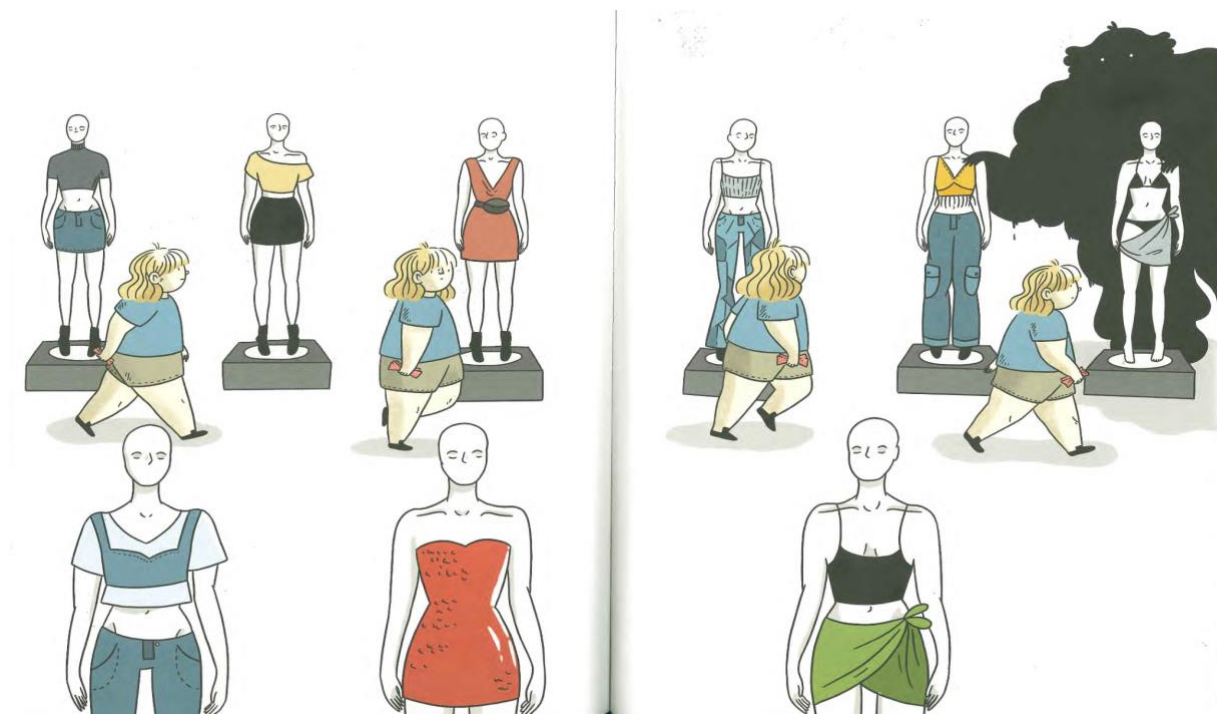
Hendelsen med bladene er ikke den eneste gangen samfunnets press bidrar til å øke Janne følelse av å ha feil kropp. Kroppsfokuset i samfunnet vises i denne hendelsen å være et press som flere av jentene i klassen påvirkes av. Det kommer frem når jentene i klassen bemerker i gymgarderoben at Janne er den eneste som ikke bruker stringtruse, og Janne svarer med et «[h]æ?», før Renate sier «[d]u får trusekant på rumpa» (Jordahl, 2020, oppslag 48). Renate mener altså at det er ekkelt at Janne ikke har en slik truse på seg. Jannes hæ, viser hennes uvitenhet rundt hva en stringtruse og trusekant er. Her viser jentene hvilket skjønnhetspress samfunnet har påvirket dem til å ha. Jentene får samtidig Janne til å føle seg dårlig, fordi hun ikke har en slik truse. Man kan videre observere at Janne blir flau, og hun prøver dermed å skjule rumpen sin for de andre jentene, noe hun ikke gjort før denne hendelsen. Hello Kitty trusen blir fra denne scenen et symbol på det å passe inn i jentegjengen, og Janne tror at ved å skaffe seg en sånn truse vil problemene hennes løse seg.

På slutten av scenen kan man se at illustrasjonen viser Janne svevende i en Hello Kitty truse på en hel splashside (Jordahl, 2020, oppslag 49). Illustrasjonen er en intervisuell referanse til Ole Brumm som henger i ballongene. Bilde skal vise at Janne tror at en stringtruse vil kunne få henne til å sveve, og at den vil hjelpe henne med å komme inn i jentegjengen.

Illustrasjonen gir leseren et frampek på at stringtrusen ikke vil løse problemene for Janne. Fordi som i illustrasjonen til Ole Brumm vil ingen kunne sveve for alltid i en ballong, ei

heller ikke i en truse, man vil til slutt falle ned igjen. Boken viser leseren på denne illustrasjonen at den vet mer enn Janne, for på nåværende tidspunkt tror hun at trusen vil kunne løse problemene hennes.

Når Janne senere etter hendelsen i gymgarderoben skal til butikken for å kjøpe seg en slik truse, kan man se at alle utstillingsdukkene har samme kroppsfasong (se illustrasjon 9). At bakgrunnen i illustrasjonen er hvit, skal vise at det er Janne og utstillingsdukkene som skal være i fokus. Denne illustrasjonen forsterker tanken om at samfunnet bare fremmer en type kropp, og at det er slik de fleste skal, eller burde ønske å se ut. Denne kroppstypen er tynn og slank, og vil kunne være uoppnåelig for mange, på grunn av ulik kroppsbygging. Samtidig er det verdt å legge merke til at klærne utstillingsdukkene har på seg viser tydelig kroppene til dukkene, og man kan se at alle klærne er korte, og skal vise mye hud (Jordahl, 2020, oppslag 52). Jannes ansiktuttrykk har en utvikling i denne scenen, som bekrefter at hun blir påvirket av utstillingsdukkene. Først ser hun rett frem med et smil om munnen, men når hun ser på dukkene får hun et annerledes ansiktuttrykk. Det er først etter at hun har sett på dukkene at monsteret kommer frem. Det understreker at Janne, blir påvirket av å se på dem, å hun begynner å tenke at hun selv har feil kropp. Hun vender likevel blikket fremover, og går målrettet for å kjøpe trusen, for hun tror at den skal redde det hele for henne (Jordahl, 2020, oppslag 52) Slik ser man at monsteret stadig er til stede, selv om Janne på dette tidspunktet har en tro på at det finnes enkle løsninger for å få monsteret til å forsvinne.

Illustrasjon 9: I *Hva skjedde egentlig med deg?* av Jenny Jordahl, 2020, oppslag 52.

Når Janne på neste oppslag kommer inn i undertøysavdelingen viser illustrasjonen, at hun ser med et flaut blikk bort på trusene. I bakgrunnen kan man observere en reklameplakat med en dame som har en slank kropp, bare iført undertøy. Ved siden av står det også en utstillingsdukke iført en truse og bh (Jordahl, 2020, oppslag 53). Bekledningen på dukkene fremhever kroppsformen, dermed blir de nærmest en dobbel bekreftelse av idealet, og at det er viktig å vise fram og fremheve idealkroppen. Slik kan man se at uansett hvor i butikken Janne går kommer presset og denne idealkroppen over henne. Janne kommer seg altså ikke bort fra presset, og det trenger seg inn på henne enten hun ønsker det eller ikke.

Til og med i Jannes fritidsinteresser, blir idealkroppen fremhevet. Når Janne ser på animeserien *Death Note*, blir hun eksponert for en seksualisert kvinnekropp. Karakteren i serien er fremstilt i en kort svart kjole, hvor brystene hennes kommer tydelig frem. Jordahl viser Jannes dataskjerm med et nærbilde av denne karakteren i tre av tegneserierutene. Det gjør hun for å lage et poeng ut av animekarakterens seksualiserte fremstilling. Fra den ene til den andre ruten har hun brukt zoom, for å vise karakterens kroppsfasong enda tydeligere (Jordahl, 2020, oppslag 74). Samlet viser dette at kropps-, og skjønnhetspress er flere steder i livet til Janne, og at hun stadig blir eksponert for det. Man kan altså se at både familien, øvrig omgangskrets og samfunnet er med på å utvikle Jannes spiseforstyrrelse. Denne utviklingen fører til at Janne fortsetter sin egen vektnedgang, selv etter at moren mener de er ferdig.

4.2.4 Bokas slutt

Som nevnt tidligere har jeg valgt å samle bokens slutt i en del, for å senere kunne se den opp mot den psykologiske teorien om spiseforstyrrelser. I denne delen vil jeg ta for meg hendelsene som skjer etter at moren til Janne har stoppet vektnedgangen hennes.

Selv om moren har stoppet Jannes vektnedgang, stopper naturligvis ikke hennes spiseforstyrrelse. Janne begynner selv å skrive ned vekten sin i en rød bok. Under scenen hvor man ser at Janne noterer ned vekten, er det bare den røde boken som er illustrert i farger. Harper (1998, s. 61) mener at hvis skaperen av en tegneserie ønsker å framheve noen elementer i et bilde, vil man gjøre det på en måte at man er sikker på at leseren oppfatter det, slik som Jordahl har gjort her. Monsterets følger med når Janne skriver ned vekten sin, dermed har ikke foreldrenes plan hjulpet, ved at Janne skal få det bra bare hun blir tynn

(Jordahl, 2020, oppslag 77). Foreldrene innser ikke hvordan Janne egentlig har det, før moren finner alle de uspiste matpakkene og boka hvor Janne skriver ned vekten sin. Under scenen hvor moren finner matpakkene til Janne, kommenterer moren på at hun har blitt så tynn, mens Janne skriker: «Det var jo det dere ville!» (Jordahl, 2020, oppslag 82). Her stilles moren i en vanskelig situasjon, fordi hun kan ikke svare nei, for det var jo faktisk det de ønsket, at Janne skulle gå ned i vekt. Morens svar understreker dette vet at hun først sier «[n]ei!», før hun tenker seg om og legger til «[e]ller...», samtidig som man kan se at ansiktuttrykket hennes ser tenkende ut (Jordahl, 2020, oppslag 82).

Foreldrene innser at de nå må ta en prat med datteren sin. Når foreldrene snakker med Janne, er det første gang i boka at tekst og bilde er dobbeltbestemte og leverer nesten det samme. Det er en motsetning til resten av boka, der ord og bilde oftest enten er gjensidig avhengig av hverandre eller forsterkede kombinasjoner. Med andre ord vil det si at Jannes aldri forteller foreldrene direkte med ord hvordan hun faktisk har det, før i slutten av boka. Under samtalen spør faren «[h]vorfor skriver du ned hva du veier?», før Janne svarer «[d]et var jo deres ide» (Jordahl 2020, oppslag 85). Her forstår foreldrene at de har vært med å bidra til at Janne har fått et vanskelig forhold til egen kropp. Janne viser her sine indre følelser og tanker når hun sier «[d]et er ingen som liker feitinger», før hun følger opp med «[i]kke dere engang...» (Jordahl, 2020, oppslag 86). Hun fremmer det synet hun har fått på seg selv, når hun forteller at hun føler seg ekkel. Når foreldrene trøster henne, sier faren: «Du er så flott, Du har vært flott hele tiden!» (Jordahl, 2020, oppslag 89). Ikonteksten viser at utsagnet hans ikke stemmer, ettersom de tidligere faktisk syntes at hun var for stor, og ønsket at hun skulle gå ned i vekt. Det er likevel verdt å legge merke til at monsteret blir mindre i takt med foreldrenes fine kommentarer og ved at de klemmer henne. Til slutt blir monsteret helt borte (Jordahl, 2020, oppslag 89). Janne trengte med andre ord bekreftelse og kjærlighet fra foreldrene for at hun skulle få det bedre med seg selv.

Når Janne kommer på skolen igjen, blir leseren presentert for en siste scene med Brage. I denne scenen kommer det frem at jentegjengens tanker om at Brage liker dem best, ikke stemmer overens med det han føler. For når jentene begynner å krangle i klasserommet, blir Brage overgitt, og bryr seg ikke om hva de styrer på med. Det han imidlertid bryr seg om er at han og Janne snart må spille Zelda igjen. Når Brage får høre at Janne har rundet spillet, blir han imponert, og han ønsker hjelp av henne. Når de lager en avtale om å spille, kan man se at Brage blir svært glad for at Janne kan finne på noe igjen, og han uttrykker: «Håper vi kommer

i klasse neste år også, så vi kan spille mer» (Jordahl, 2020, oppslag 92). Jannes uttrykk viser hvor dårlig selvtillit hun har fått, ved at hun svarer: «Seriøst? Vil du det?» (Jordahl, 2020, oppslag 92.). Janne får så et stort smil om munnen og blir rød i kinnene når Brage svarer: «Klart! Men om vi ikke gjør det, kan vi jo henge uansett!» (Jordahl, 2020, oppslag 92). Dette blir en positiv opplevelse for Janne. Med andre ord kan man si at Jannes selvfølelse først ødelegges av jentene i klassen, slik at hun mister vennskapet til Brage, men når hun får det bedre igjen, og når han gir henne bekreftelse, forstår hun at han faktisk ønsker å henge med henne også.

Man ser altså i bokens slutt at Janne får det bedre på skolen, og at synet hun hadde på jentegjengen i klassen har slått sprekker. Hun får to nye venner, som hun kan dele tanker og erfaringer med (Jordahl, 2020, oppslag 95). Fra å trøstespise skolebrød, for å så holde seg unna dem, kan man i slutten av boka se at Janne nå spiser skolebrød sammen med de nye vennene (Jordahl, 2020, oppslag 100). Når Janne får skolebrødet kan man se at ansiktsuttrykket hennes viser en tvil, fordi hun har holdt seg unna dem i lang tid, men hun ender likevel opp med å spise det. Det viser at Janne endelig har fått det bedre med seg selv. Skolebrødet forteller dermed noe om Jannes utvikling.

4.2.5 Oppsummering

Hendelsene som var presentert i første del av analysen, var med å plante et nytt verdssystem i Janne, og ble forløperen til at monsteret oppstår. I denne delen viser analysen at familien, øvrige omgangskrets og samfunnet alle med å utvikle og bidra for at Janne får et vanskelig forhold til kropp og vekt. Påvirkningene Janne får, gjør at monster oppstår og tar plass i kroppen hennes. Monsteret skal vise Jannes vonde og mørke tanker, og leseren vil kunne se at de vanskelige tankene etter hvert tar en stor del i henne. Man får også se at det skjer en forandring i Jannes livsstil etter at foreldrene innfører belønningssystemet. Det blir vendepunktet i boka, og fra her går Janne fra å overspise til å nesten slutte helt å spise. Slik kan man se at hun går fra å ha en overspisingslidelse til å utvikle anoreksi.

Belønningssystemet er ment å være velmenende fra foreldrene, og det skal bidra til å motivere Janne til å gå ned i vekt. Foreldrene tror altså at Janne vil få det bedre bare hun blir tynnere. Det skal vise seg å ikke stemme, fordi de vonde tankene og følelsene er fremdeles til stede, uavhengig av at kroppen har blitt mindre. Vektnedgangen fører med andre ord til at spiseforstyrrelsen tar over store deler av livet til Janne. Etter hvert klarer hun ikke lenger å

kontrollere sin egen vektnedgang, fordi monsteret inni henne begynner å bestemme alt. Samtidig er det verdt å merke seg at det er flere hendelser som gir monsteret liv og næring til å vokse seg større, som hendelsen på valentinsdagen, at hun forstår at foreldrene synes hun er for stor, presset fra jentegjengen og samfunnets skjønnhetspress. Alt i alt trenger alle disse tingene seg inn i livet til Janne, og det blir umulig for henne å stå imot alt presset fra disse tre. Det blir videre relevant å se på hvilke konsekvenser spiseforstyrrelsen viser seg å få for Janne.

4.3 Hvilke konsekvenser har spiseforstyrrelsen for Janne liv?

I denne delen vil jeg se på hvilke konsekvenser Jannes spiseforstyrrelse får for hennes liv. Konsekvensene som forekommer, kan man se påvirker store deler av livet hennes. Noen av konsekvensene er åpenbare, som at hun får et annet forhold til mat og at hun føler en stor frustrasjon. Andre er mer overraskende slik som at de vonde tankene tar del i alle deler av livet hennes. Det vil man se fremstilles både gjennom Jannes fritidsinteresser og hennes møte med naturen. Jeg vil i denne delen se på konsekvensene av Jannes spiseforstyrrelse fordelt i fire ulike kategorier: frustrasjonen, matinntak, interesser og naturen.

4.3.1 Frustrasjonen

Man kan altså se gjennom boka at Jannes frustrasjon oppstår etter hvert som foreldrene stadig kommer med motstridende kommentarer og råd til henne. Alle de ulike signalene som de sender, gjør Janne svært usikker, og man kan se at det gir henne en følelse av at det hun gjør aldri blir bra nok for dem.

Under den tredje veiingen blir denne frustrasjonen og Jannes karakterendring svært tydelig, for når moren spør om Janne spiser nok (Jordahl, 2020, oppslag 59), svarer Janne skrikende tilbake til moren: «Ja! Slutt å mase om det!» (Jordahl, 2020, oppslag 60). Monsteret står bak henne, og det er svært og mørkt. Verdiperspektivieringen viser hvor stor Jannes frustrasjon blir av denne kommentaren. At monsteret sier kommentaren sammen med Janne, viser tydelig at monsteret er hennes tanker. Denne scenen viser at selv om Janne er liten, kan man se at tankene og følelsene hennes er store og mørke, slik som monsteret er fremstilt. Når Janne blir sint, får moren dårlig samvittighet for utsagnet sitt, så hun uttrykker «[u]ff, unnskyld», for å så si «[h]ei... Du er veldig flink» (Jordahl, 2020, oppslag 60). Det blir vanskelig for Janne å forstå morens motstridende kommentarer ved at hun tidligere har innført et belønningssystem for at Janne skal gå ned i vekt, til at hun i denne scenen nå spør om Janne spiser nok.

Samtidig ved å lese ikonteksten vil man se at morens utsagn om at hun er flink, viser at hun ikke ser at Janne nesten har sluttet å spise.

Moren kommer med flere råd til Janne, og under en scene etter årshjulet er presentert, ønsker moren at Janne skal omgås mer med andre. Dermed prøver hun å råde Janne til å si ja til å henge med klassekameraten Brage når han ringer. Hun mener at det er bra for Janne å komme seg litt ut, men Janne mener at hun faktisk er ute hele tiden (Jordahl, 2020, oppslag 68). Det kan man se stemmer, for Janne er faktisk stadig ute og går tur. Ikonoteksten viser dermed at morens kommentar ikke handler om at Janne burde ut å gå tur, men at hun mener at det vil være bra for henne å omgås noen. Man kan altså se at Janne ikke forstår morens utsagn, og det oppleves å bli slitsomt for Janne å følge alle de ulike rådene til foreldrene. Janne klarer ikke lenger å følge både monstre og foreldrene sine motstridende kommentarer. Det er altså ikke spiseforstyrrelsen i seg selv som fører til frustrasjon, men foreldrenes tvetydige tale. Samtidig viser for øvrig denne hendelsen at Janne har begynt å isolere seg fra andre.

Når familien spiser spaghetti under en felles middag, som er presentert sent i boka, kommer denne frustrasjonen tydelig frem. Foreldrene prøver under middagen å påvirke Janne til å spise mer, og i kontrast til tidligere kommenterer de nå på at hun spiser for lite. Faren nevner at hun må spise, og han sier «...ellers blir du helt borte for oss?» (Jordahl, 2020, oppslag 76). Her kan man se at ansiktsuttrykket til faren har endret seg fra tidligere, for når han nå snakker om Jannes kropp og vekt, ser han på Janne med et bekymret blick. Illustrasjonen viser at Janne blir svært frustrert over disse kommentarene, og hun svarer med å si: «Først spiser jeg for mye, og så for lite!!» (Jordahl, 2020, oppslag 76). Ansiktsuttrykket til Janne ser irritert og sint ut, og ved siden av henne er det et symbol som skal vise at hun sier kommentaren brått. Familien reaksjon bekrefter også denne påstanden, for under dette utsagnet er det ikke bare foreldrene som ser sjokkert ut over Jannes reaksjon, lillebroren sitt ansiktsuttrykk viser også dette (Jordahl, 2020, oppslag 76). Han har gjennom tidligere middagsscener alltid stått utenfor og vært upåvirkelig i situasjoner der Jannes kropp eller matinntak har blitt kommentert, men under denne scenen reagerer til og med han på hennes karakterendring.

Samtidig er det verdt å merke seg at farens kommentar under middagen om at Janne skal bli helt borte for dem, handler kun om det kroppslige, fordi hun har blitt så tynn. Foreldrene ser altså ikke at Janne allerede har blitt borte for dem psykisk, fordi monsteret og sykdommen har tatt over livet hennes. Foreldrenes plan om at Janne skal få det bedre om hun går ned i vekt,

starter dermed å slå sprekker. Det er tydelig at Janne ikke har det bedre etter moren har stoppet vektnedgangen og etter hun gått masse ned i vekt, isteden vil ikonteksten vise at hun har det vanskeligere nå enn før.

Det er en hendelse som viser tydelig at Janne ikke lenger klarer å beherske frustrasjonen sin. Det starter med at Janne spør om å få henge med jentegjengen i klassen, hvor Renate sier: «Hva sier dere? Skal nørden få henge med oss?» (Jordahl, 2020, oppslag 65). Det viser statusen Janne har fått av jentene i klassen. Når Renate senere i samtalen hevder at Janne lyver til dem, klarer Janne i frustrasjon å spytte hennes tidligere venninne Lene i ansiktet. Janne blir helt stiv av panikk og øynene blir helt svarte av skrekk, og hun uttaler: «Jeg mente det ikke!» (Jordahl, 2020, oppslag 66). Denne hendelsen viser at Janne ikke klarer å håndtere alle følelsene hun har innvendig, og hun oppnår under denne hendelsen å skape en enda større kløft mellom henne og jentegjengen hun ønsker å være en del av. Man ser altså at Jannes frustrasjon oppstår som følge av de vonde følelsene og motstridene kommentarene, men også på grunn av at hun har et stort ønske om å bare få være en del av den «kule» jentegjengen.

4.3.2 Matinntak

Jannes spisevaner og matinntak endres betraktelig fra hvor hun er i sykdommen. I starten av boka spiser Janne både store porsjoner og noe usunt. Samlet viser flere av matinntakene, frem til foreldrene innfører belønningssystemet at Janne trøster seg med mat, og at hun overspiser. Jeg vil i denne delen komme nærmere inn på konsekvensen spiseforstyrrelsen får for Jannes spisevaner og matinntak.

Fra tidlig i boka kan man under en frokost med Janne og moren se at hun fyller skålen stappfull med Honni-korn. Hun tar så en porsjon til, som tilsynelatende ser nesten like stor ut som den første. På dette stadiet kommenterer ikke moren noe på Jannes matinntak, fordi hun foreløpig ikke fokuserer på hennes kropp (Jordahl, 2020, oppslag 4 – 5). Videre i boken blir leseren presentert for hendelsen hvor Janne spiser de fem skolebrødene. Det er verdt å legge merke til at Janne etter dette drar hjem, for å spise middag med familien. Som nevnt i første forskningsspørsmål viste den røde fargen i Janne øyne at det ikke er et stort tidsrom mellom disse to scenene, noe som viser at hun har spist bollene rett før middagen. Når moren spør om Janne er sulten til middag, svarer Janne likevel ja (Jordahl, 2020, oppslag 11). Middagene Janne får servert i boka ser tilsynelatende sunne ut, og flere av dem inneholder grønnsaker.

Under den første familiemiddagen etter bollespisingen, kan man se at middagen inneholder både poteter, brokkoli, gulrøtter og andre grønnsaker. Under familiemiddagen kan man på illustrasjonene se at Janne har den største porsjonen av alle i familien. I tillegg tar hun seg enda en stor porsjon til, som familien da velger å kommentere på at hun tar. Etter hun har spist opp middagen uttrykker hun også et ønske om å få en is til dessert, noe hun får et nei av faren på (Jordahl, 2020, oppslag 12). Under denne middagen kan man altså observere at Janne spiser unormale store mengder mat, ikke minst siden hun tidligere har spist fem skolebrød før middagen.

Janne viser en stor glede ovenfor mat allerede tidlig i boka. Når venninnen Lene inviterer Janne hjem til seg, lokker hun med at pappaen mest sannsynlig kommer til å bestille pizza til dem. Janne kommer så med et spørsmål til venninnen om pizzaen er «[m]ed biff og pepperoni?» (Jordahl, 2020, oppslag 8). Denne samtalen om pizzaen trenger ikke være en indikasjon på at Janne sliter med en overspisingslidelse, for det vil kunne være naturlig at jentene blir glade for å få servert pizza til middag. Likevel viser scenen når Janne kommer hjem til Lene, etter at hun har hatt den første visuelt fremstilte overspisingsepisoden, at hun blir svært glad når pizzaen ankommer. Illustrasjonen viser at Janne smiler stort, og i rute tre på oppslaget er det verdt å legge merke til Jannes smil og blikk rettes mot pizzaesken. Når Lene sier hun skal vise henne noe, uttrykker Janne: «Hva med pizzaen?» (Jordahl, 2020, oppslag 17). Denne hendelsen viser at Janne har en stor glede over mat, og at hun nesten ikke kan vente med å spise pizzaen hjemme hos venninnen.

Etter valentinsdagen skjer nesten den samme overspisingsepisoden med skolebrødene igjen. Janne har denne gangen kjøpt tre boller, men de ender opp med å bli stjålet av to gutter, så hun får derfor ikke spist dem (Jordahl, 2020, oppslag 28). Det er etter denne hendelsen som nevnt tidligere, at foreldrene innfører belønningssystemet. Etter foreldrene innfører det, kan man tydelig se en endring i spisevanene og matinntaket til Janne. Slik har belønningssystemet en umiddelbar virkning, og det kan man allerede se under lunsjen på skolen. Når Janne tar opp matpakken sin fra sekken, viser illustrasjonen at lunsjen hennes ser sunn ut, ved at den inneholder to skiver med ost, agurk og paprika på. Monsteret kommer så over Janne, og det gjør at hun blir helt grå og skjelven. Når monsteret kommer frem bestemmer hun seg for å ikke spise matpakken, så hun legger den tilbake i sekken igjen. Blikket til Janne, og strålene som kommer utover i neste rute er verdt å legge merke til, for det viser hvor fornøyd Janne er med at hun ikke spiser nistepakken sin. Det er likevel tydelig at Janne er sulten under lunsjen

på skolen. De lydmalende ordene i illustrasjonen viser at Jannes mage rumler (Jordahl, 2020, oppslag 38). At Jannes valg i denne lunsjen ikke er et engangstilfelle, får leseren bekreftet senere i boka, når moren til Janne finner alle de uspiste matpakkene (Jordahl, 2020, oppslag 82). Monsteret som har vokst seg frem i henne, hjelper hun til å holde seg unna nistepakken i lunsjen på skolen. Dermed har belønningssystemet fått Jannes spisevaner til å forandre seg betraktelig, ved at hun går fra å spise svært mye til å nesten slutte helt å spise.

Det oppstår imidlertid også en vanskelig situasjon for Janne når hun er på besøk hos Brage. Utordringen oppstår når moren til Brage kommer med melkesjokolade til dem. Hun har under besøket glemt at hun føler seg stor. Som jeg har nevnt tidligere, fikk hun en positiv bekreftelse fra Brages mor, og dette er trolig grunnen til at hun har glemt det. Når sjokoladen kommer på bordet, kommer imidlertid monsteret tilbake. Det prøver å hindre Janne i å spise sjokolade, og løsningen hennes blir derfor å si at hun ikke liker sjokolade. Når Janne uttrykker dette, kan man se en hel splashside hvor monsteret er illustrert ved bruk av verdiperspektivering, og den holder Janne fast i armene for å hindre henne i å spise sjokoladen (Jordahl, 2020, oppslag 45). Denne illustrasjonen viser hvor sterk Jannes tanker er, og at den holder henne helt fast. Brage uttrykker så et: «Hæ?», i reaksjon på Jannes utsagn, noe som gjør at Janne begynner å skjelve (Jordahl, 2020, oppslag 46). Når Brage sier at hun er litt rar, fordi hun ikke liker sjokolade, kan man se at Janne fort går i selvforsvar og mener det er vanlig å ikke like ting, og hun uttrykker: «Og du spilte dessuten nettopp på en eggedeler, så du er også rar!» (Jordahl, 2020, oppslag 46). De to ulike reaksjonene sier mye om deres karakterer, fordi Janne usikkerhet kommer tydelig frem ved at hun må gå i selvforsvar. Brage derimot er trygg på seg selv, og sine interesser, så han blir først litt satt ut av Jannes kommentar, før han bryter ut i full latter (Jordahl, 2020, oppslag 46).

Foreldrene begynner etter hvert å reagere på Jannes matinntak, det skjer under den andre presenterte middagen i boka. Moren uttrykker under denne middagen «[d]u kan jo ta en større porsjon enn dét», før hun følger opp med «[d]et er sunn wok med masse grønnsaker» (Jordahl, 2020, oppslag 55). Det blir en kontrast til den første middagen man blir presentert for i boka, hvor foreldrene kommenterte på at Janne tok for mye mat. Janne svarer ved å si «[j]eg spiste bare skikkelig masse før i dag», «[s]å jeg er ikke så sulten», men leseren kan se at dette ikke stemmer, for samtidig som hun uttrykker det siste kan man se magen hennes rumler ved bruk av lydmalende ord (Jordahl, 2020, oppslag 55). I illustrasjonen er det også verdt å legge merke til at Janne nå har mindre mat på tallerkenen enn lillebroren sin.

Nå familien senere i boken spiser spaghetti under den siste presenterte middagen i boka, viser illustrasjonen at Janne pirker forsiktig i maten. Hun har her tatt en liten porsjon med mat, men monsteret kommer likevel opp bak henne, og sier: «Er ikke det litt mye» (Jordahl, 2020, oppslag 75). Foreldrene derimot kommenterer igjen på at Janne har tatt for lite mat (Jordahl, 2020, oppslag 76). Slik går foreldrenes og monsterets tanker på tvers av hverandre når det gjelder Jannes nåværende matinntak. Samtidig kan leseren ved å se sammenhengen mellom scene til scene, vite at Janne faktisk var svært sulten før selve middagen. For i scenen før middagen, hvor Janne ser på animeserien *Death Note*, viser de lydmalende ordene som er presentert ved montasje at magen hennes rumler (Jordahl, 2020, oppslag 74).

Disse hendelsene bekrefter som nevnt at den Janne man møter i starten av boka, sliter med en overspisingslidelse, før hun etter belønningssystemet slutter nesten helt å spise. Hun får dermed et ambivalent forhold til mat. Foreldrene prøver likevel å få Janne til å spise mer under middagene, men hun lyver til dem ved å si at hun ikke er sulten, selv om det er tydelig for leseren at det ikke stemmer. Samtidig er det verdt å merke at det er vanskelig for Janne å unngå spisesituasjonene, fordi de forekommer ofte når man lever i et sosialt felleskap.

4.3.3 Interesser

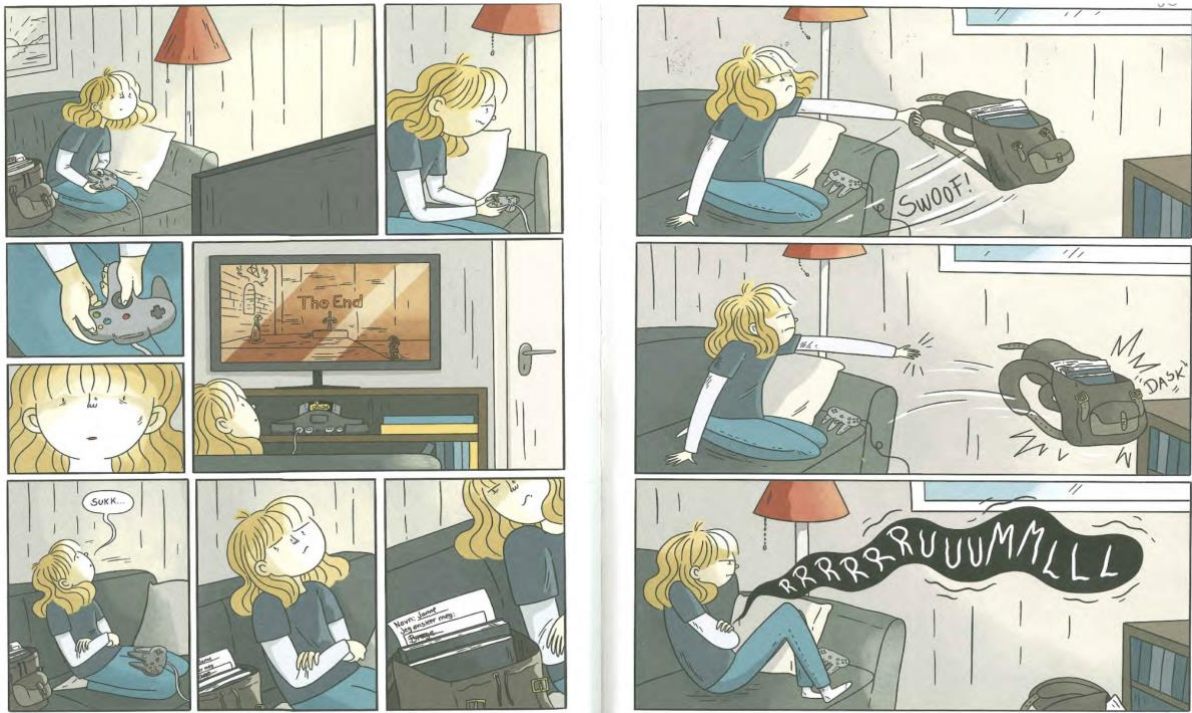
Jannes interesser mener jeg samlet kan vise noe om konsekvensen spiseforstyrrelsen får for henne, og at de kan fortelle noe om hvordan hun har det innvendig. Jeg vil i denne delen starte med å presentere hva Jannes hobbyer og interesser kan fortelle om hennes karakter.

Interessene til Janne kommer til uttrykk gjennom flere intervisuelle og intertekstuelle referanser. Referansene gir med andre ord et bilde av hennes identitet og sykdom. På rommet til Janne kan man se mange intervisuelle referanser, som bøkene *Haikernes guide til galaksen*, *Ringenes Herre*, *Animorphs* og *Hobbiten*. På veggen kan man se flere plakater som også hører til figurer i en fiktiv verden, slik som feen til Link fra spillet *Zelda*, karakteren 2-D fra bandet *Gorillaz* og pokémonen *Eevee*. Man kan også se at hun tegner evolusjonen til pokémonen *Eevee* på skrivepulten sin (Jordahl, 2020, oppslag 32). Det interessene til Janne har til felles, er at de foregår i en fantastisk verden. Det er interessant fordi det gir et inntrykk av at Janne liker å flykte til andre verdener, for å komme seg vekk fra sin egen for en stund.

Det kan man se stemmer i den neste scenen jeg skal presentere, hvor Janne fullfører tv-spillet Zelda.

Splashsiden i starten av denne scenen viser en sekk med et ark som stikker synlig opp. Jordahl plasserer sekken med arket slik at leseren skal legge merke til det, hun bruker også en lys farge på arket, slik det står i kontrast til sekken og bakgrunnen. Dette arket har man i scenen før fått se at Randi har delt ut til elevene i klasserommet (Jordahl, 2020, oppslag 78). På arket skal elevene velge fem stykker de ønsker å gå i klasse med på ungdomsskolen. Arket viser at Janne har skrevet Brage, for å så krysse over navnet hans igjen (Jordahl, 2020, oppslag 79). Det er med andre ord tydelig at dette skjemaet skaper utfordringer for Janne, og det er jo også slik at hun ikke har noen nære venner. Samtidig gir splashsiden et tydelig frampek på at neste hendelse skal fortelle leseren noe om dette arket.

På neste oppslag (se illustrasjon 10) kan man se at Janne spiller Zelda, og hun er svært konsentrert, men når hun ser «the end» på tv-skjermen uttrykker hun et: «sukk...» (Jordahl, 2020, oppslag 80). Spillet Zelda har vært med å ta Janne inn en verden som har opplevdes bedre og lettere for henne, og hvor hun har sluppet vekk fra virkeligheten og vanskelighetene der, men når reisen er slutt, sprekker denne boblen for henne. Janne kommer så fort tilbake til virkeligheten når hun ser ned på arket i skolesekken. Hun slenger så skolesekken på gulvet før hun blir sittende igjen i sofaen med armene i kors, og et svært misfornøyd ansiktuttrykk. Man kan samtidig se at magen hennes rumler ved bruk av lydmalende ord (Jordahl, 2020, oppslag 80). Underveis i spillet har det følt som hun har uendelig med muligheter og en hel verden som venter på å bli utforsket. Slik kan man se det Guanio-Uluru (2018, s. 107) nevner om at fantasy kan la mennesker forestille seg verden på en annerledes måte enn den faktisk er. Denne scenen samlet med de andre presenterte interessene, mener jeg viser at Janne liker å flykte eller drømme seg vekk til andre verdener, for å komme seg bort fra sin egen for en stund.

Illustrasjon 10: I *Hva skjedde egentlig med deg?* av Jenny Jordahl, 2020, oppslag 80.

Sykdommen viser seg å gjøre at Janne også mister muligheten til å få et avbrekk i hverdagens plikter. Janne er blitt tvunget inn i spiseforstyrrelsen, og det er helt umulig for henne å få et avbrekk fra den. Janne er nå i kontrast til starten av boka, blitt nødt til å gå en tur etter middag før hun setter seg ned for å spille Zelda. Virkelighetens monster har tatt over store deler av livet til Janne. Det ser man ved at hun sier etter en familiemiddag at: «Nå går jeg og spiller Zelda!» (Jordahl, 2020, oppslag 76). På neste oppslag sier monsteret til Janne «[h]vor skal du?», «[v]i kan ikke spille enda», «[v]i må ut og gå!», «[v]i har spist kjempemasse!», og det avslutter med «[k]om igjen!» (Jordahl, 2020, oppslag 76). Deretter dytter monsteret Janne ut av døren. Jordahl har brukt mørke farger for å fremstille hvordan monsteret presser henne ut. Det at Janne selv føler at hun har spist masse, skaper en vanskelig følelse for henne. Ikonteksten vil likevel vise at monsterets tanker ikke er reelle med virkeligheten, fordi illustrasjonen viser at Janne ikke har spist masse under middagen. Denne scenen viser at monsteret og de vonde tankene har begynt å være til stede i Janne hele tiden, og den gir henne tvangstanker om at hun må ut å gå på tur etter middagen.

4.3.4 Naturen

Som nevnt kan man se at sinnstilstanden til Janne i starten av boka kan speiles i hvordan hun har det i naturen. Hendelsen ved sjøen, der det rolige havet speiler henne harmoniske indre,

viser dette, men etter hvert gir spiseforstyrrelsen konsekvenser slik at hun ikke klarer å ha ro, selv ikke i naturen. Jeg vil i denne delen se på noen hendelser som viser at monsteret er til stede uansett hvor Janne befinner seg.

Det starter med at Janne begynner å bruke naturen for å gå turer. Under hendelsen hvor Janne ikke spiser nistepakken sin, prøver hun å gå ut i naturen for å komme se vekk fra monsteret. Monsteret følger så Janne, og stopper henne ute ved å si: «Hei feiting» (Jordahl, 2020, oppslag 39). Janne prøver å løpe vekk fra monsteret, noe hun til slutt klarer å gjøre (Jordahl, 2020, oppslag 40). Det er ikke før senere i boka at man kan se at monsterets kraft har blitt så sterk at hun ikke lenger klarer å løpe vekk fra det ute i naturen. Det kan man observere, når den samme hendelsen skjer, ved at monsteret sier: «Hei igjen feiting» (Jordahl, 2020, oppslag 56). At hun ikke lenger kan løpe vekk fra monsteret i naturen viser at sykdommen til Janne nå har blitt verre, og at de vonde tankene har tatt en større del av livet hennes. Tankene hennes, følger hun nå uansett hvor hun befinner seg, og de vil dermed ikke slippe taket.

Årshjulet viser også at Janne er på tur uavhengig vær, temperatur og årstid. Allikevel kan man observere at hun ikke lenger har det bra i omgivelsene, og at monsteret er fortsatt til stede, og følger med på henne uansett hvor hun går (Jordahl, 2020, oppslag 62 – 63). Senere i boka viser som nevnt hendelsen etter at familien har spist spaghetti at Janne har fått en tvangstanke om at hun må ut å gå tur etter middagen (Jordahl, 2020, oppslag 76). Samlet kan man se at Janne ikke har det bra ute i naturen lenger. Etter hvert som sykdommen og tankene vokser seg større, fotfølger de henne hvor enn hun går. Naturen blir dermed et sted hvor Janne kan følge monsterets instruksjoner, så hun blir ikke oppmerksom på naturen generelt lenger, slik som vist i bokens første del med krabbene.

Det skjer imidlertid en forandring etter at Janne har hatt samtalen med foreldrene, hvor monsteret forsvinner. For etter denne scenen blir det presentert en hel splashside av to fugler som flyr. Fuglene kan symbolisere frihet, ikke minst fordi Jannes problemer løser seg fra og med disse sidene (Jordahl, 2020, oppslag 90). Når Janne senere observerer en humle som setter seg på blomsten, viser det at hun nå klarer å se det vakre i naturen igjen, fordi hennes sinnstilstand har blitt bedre (Jordahl, 2020, oppslag 92). På splashsiden som dekker hele oppslaget kan man se at humlen flyr videre, den symboliserer at Janne nå går videre i livet sitt og bort fra sykdommen (Jordahl, 2020, oppslag 96). Jannes forhold til naturen, samt hennes sinnstilstand viser seg å utvikle seg i takt med sykdommens utvikling i boka.

4.4 Oppsummering av analysen

I analysen har jeg kommet frem til Jordahl fremstiller Jannes spiseforstyrrelse kompleks og med mangfoldige grunner og risikofaktorer. Jeg vil nå oppsummere fremstillingen:

4.4.1 Illustrasjonene, fargene og monstret

Jordahl bruker illustrasjonene til å vise Jannes indre følelser gjennom alle scener i boka, med unntak av slutten. Med andre ord vil det si at den visuelle fremstillingen viser leseren, Jannes egentlige følelser. Dermed fungerer tekst og illustrasjoner noen steder som gjensidig avhengig av hverandre for å formidle handlingen, mens andre ganger er de forsterkede kombinasjoner. Unntaket er som nevnt i slutten av boka, når Janne har samtalen med foreldrene, etter de har funnet den røde boka og alle de uspiste matpakkene. Under denne scenen er tekst og bilde dobbelbestemt, det betyr at tekst og bilde leverer nesten det samme budskapet. Med andre ord er det eneste gangen i boka hvor Jannes egentlige følelser kommer frem direkte i verbalteksten.

Jordahl bruker også fargene til å vise Jannes egentlige følelser og sinnstilstand gjennom boka. Fargene er med å sette stemningen i ulike scener, hvor Janne opplever vanskelige situasjoner og kommentarer. Jordahl bruker farger når ord ikke strekker til, og det skjer ved at det grå og mørke benyttes i rutene. Gjennom boka kan man se at Jannes kropp stadig blir illustrert helt grå, og at enkelte steder blir blikket hennes svart og tomt. På denne måten formidler Jordahl hvordan Janne egentlig opplever en hendelse eller en ufin kommentar i boka.

Monstret som Jordahl illustrerer gjennom boka, skal vise Jannes mørke og vonde tanker. Det fungerer som en indre stemme, en «stygg på ryggen» som forteller Janne hva hun burde gjøre, og hva hun skal føle. Den blir gjennom boka illustrert i ulike størrelser, men den er alltid skapt ved bruk av mørke farger. Fargen på monstret skal vise at den er Jannes mørke tanker. Monstret viser hvordan Jannes vonde tanker starter å ta del i henne, før den viser hvordan disse tankene vokser seg store, for å til slutt ta over livet hennes. Ved å gjøre det, viser Jordahl hvor stor plass tankene til Janne tar på de ulike tidspunktene, og hva hun føler under de ulike hendelsene som forekommer i boka. Slik benytter Jordahl det visuelle monstret for å vise hvordan Jannes spiseforstyrrelse og vonde tanker utvikler seg gjennom boka.

4.4.2 Risikofaktorene

Jeg vil i denne delen se på fremstillingen som Jordahl gjør av risikofaktorene i boka. De er sammen, med å påvirke Janne til å utvikle en spiseforstyrrelse. Jeg vil starte med å oppsummere hvordan familien til Janne er fremstilt, før jeg vil komme inn på omgangskretsen, for å til slutt se på samfunnet.

Det kommer klart frem gjennom analysen at kommentarene og handlingene fra familien til Janne, fremstilles som en risikofaktor/årsak for at hun utvikler vanskelige følelser for egen kropp og vekt. Analysen viser altså tre ulike tilnæringsmåter som familien benytter når de kommenterer eller henvender seg til kroppen hennes. Det er den liksom-spøkefulle, den nære og bekymrede, den strenge og autoritære. Det er bestemoren som prøver seg på den spøkefulle, når hun i starten av boka kommenterer Jannes kropp, og planter et verdssystem i henne. Bestemoren hevder at hun bare prøver å være morsom, men i analysen kommer det frem at Janne ikke opplever kommentaren slik. Morens tilnærming derimot er mer bekymrende og nær, ved at hun prøver å sette grenser og gi råd til Janne, på en kjærlighetsfull måte. Faren derimot viser seg å ha en tilnærming som er mer streng og autoritær, og han fremstilles som en som vet best, og en som burde lyttes til. Boka viser likevel at ingen av tilnærmingene fungerer, ettersom alle tre løfter frem Jannes kropp som et problem. Siden det er det eneste familien vektlegger, forteller de Janne at verdien hennes ligger i størrelsen på kroppen. Når alle kommentarene og stemmene blir samlet, blir de så sterke at det blir umulig for Janne å stå imot dem. Samtidig får hun den endelige bekreftelsen på at hun er for stor fra begge foreldrene, når de velger å innføre et belønningssystem for at hun skal gå ned i vekt. Foreldrene fremstilles her naive, fordi de tror at et barn i Jannes alder selv skal kunne velge når hun vil stoppe sin egen vekt nedgang. Det er dessuten påfallende at de nesten ikke tematiserer hvorfor de ønsker at hun skal gå ned i vekt. Om det er for å passe inn i idealet og at hun dermed vil få det bedre med seg selv, eller om det er fysiske helsemessige årsaker som er foreldrenes drivkraft. Det er dermed ikke rart at Janne oppfatter kommentarene og «løsningen» fra foreldrene slik hun gjør.

Samtidig er det verdt å nevne at moren og faren til Janne ikke er fremstilt ensidig negativt. I boka kan man se at spesielt moren ønsker å være en tilstedeværende og god mor, men hun ender opp med å bli psykisk fjern ved at hun ikke oppfatter hvordan datteren egentlig har det. Faren er mindre til stede i boka enn moren, og han fremstilles mer distansert til Janne. Likevel

kan man se at Janne kommer fra et møblert hjem, hvor foreldrene lager middag og har felles spisesituasjoner. Man kan altså se at Janne kommer fra en familie som prøver å ta godt vare på henne, men handlingene og kommentarene fører likevel til at det oppstår en kløft mellom dem både fysisk og psykisk.

Omgangskretsen til Janne fremstilles ved at de kommer med ufine og uheldige kommentarer som også er med å sette kroppen hennes i fokus. Samlet bidrar flere av hendelsene og kommentarene til at Jannes selvfølelse blir dårligere, og at spiseforstyrrelsen utvikler seg. Kommentarene som kommer fra omgangskretsen, er mer direkte rettet mot kroppen og utseendet. Boka får dermed frem hvordan uheldige kommentarer om kropp kan påvirke et ungt sinn, og hvor stor påvirkning jevnaldrende kan ha på hverandre. Når kommentarene kommer fra flere kanter, blir Jannes selvfølelse mer og mer ødelagt. Slik blir presset hun opplever stort, og kommentarene tar plass i henne. Det er altså verdt å merke seg at alle i Jannes omgangskrets retter fokuset på kropp eller utseende, men at det er et unntak her, og det er klassekameraten Brage. Han er den eneste som ser Jannes indre egenskaper og interesser. Boken viser likevel at Brage ikke klarer å forhindre Jannes negative utvikling, ettersom de andre sine kommentarer har en så sterk kraft. Gjennom boka fremstiller også Jordahl et hierarki over hvem som er de mest populære i klassen, og hvem som ikke er det. Slik fremstilles Janne som hun er nederst i hierarkiet i klassen, og slik boken viser at Janne oppfatter det, finnes det ingen annen grunn enn kroppen for at hun skal rangeres nederst.

Samfunnets press og skjønnhetsideal kommer også tydelig frem i boka. Jordahl fremstiller det som et press som plantes av andre i omgangskretsen og samfunnet. Presset vises å trenge seg inn i barndommen til Janne, selv uten at hun oppsøker eller ønsker det. Samfunnets skjønnhetsidealer har en tydelig påvirkningskraft på Janne, noe hendelsene med pornobladene og med Hello Kitty trusen viser. Samtidig fremstilles samfunnet som om de fremmer kun en type kropp, og at Janne stadig blir eksponert for denne type kropper, samt også seksualiserte kvinnekropper.

Samlet fremstiller boka flere risikofaktorer både gjennom Jannes familie, omgangskrets og samfunn. Det er dermed flere grunner til at Janne utvikler spiseforstyrrelsen, og for at hun får de mørke og vonde tankene. Boka viser likevel å legge mest vekt på hvordan spiseforstyrrelsen oppstår, for når den først har oppstått går tiden som tidligere nevnt fort i

boka. I neste del blir det relevant å se på om fremstillingen av Jannes spiseforstyrrelse samsvarer med den psykologiske teorien om spiseforstyrrelser.

5.0 Fremstillingen av spiseforstyrrelser

5.1 Hvordan samsvarer fremstillingen av spiseforstyrrelse i henhold til teorien?

Jeg vil i denne delen se på om den tidligere presenterte teorien om spiseforstyrrelser stemmer overens med slik spiseforstyrrelsen blir fremstilt i mitt materiale. Jordahl har selv sagt som tidligere nevnt, at hun har skrevet boka sammen med en fagkonsulent, dermed er det å forvente at noe fremstilles i henhold til teorien. Det at boka stemmer overens med noe av teorien, vil være med å styrke hypotesen min om at den er mer enn bare et estetisk produkt. Slik vil boka kunne være med å lære leseren noe om spiseforstyrrelse, blant annet hvilke risikofaktorer som kan bidra til at enkelte utvikler sykdommen. Samtidig er det verdt å gjenta at spiseforstyrrelser vil kunne oppleves ulikt, og at det ikke finnes noe konkret fasit på hvordan det utvikler seg eller oppleves for den enkelte. Likevel tar teorien for seg det som er mest «vanlig», og slik sykdommen oppleves for de fleste.

5.1.1 Definisjonen

I henhold til definisjonene jeg tidligere presenterte i teorien om spiseforstyrrelse, mener jeg at Jannes spiseforstyrrelse viser seg å havne innenfor disse. Villa Sult (u.å) og Torgersen (2016) fremlegger i sine definisjoner, at en person som er rammet av spiseforstyrrelse vil få et overfokus på mat og vekt, og dermed vil kunne få konstant tanker om det. Det vil man kunne se at også skjer med Janne i boken, når spiseforstyrrelsene først tar en del i henne. Når det kommer til overspisingslidelsen blir det tydelig, ved at Janne blir svært opptatt av mat. Når hun senere utvikler anoreksi, prøver hun derimot å slutte helt å spise. Målet om å gå ned i vekt, blir etter hvert det alt handler om for Janne. At spiseforstyrrelsen tar over store deler av tankene og livet hennes blir blant annet uttrykt ved at hun ikke lenger kan bruke tid på hobbyer, og at hun ikke klarer å se og oppleve naturen uten å bli plaget av monsteret. Rø (2020, s. 43) og Villa sult (u.å) kommer inn på noe av det samme, og begge nevner at sykdommen kan ende med å ta over livet til den som er syk, og at sykdommen vil kunne gjøre at personen mister kontrollen over seg selv. Det kommer tydelig frem i boka at Janne mister kontrollen over matinntaket sitt under overspisingslidelsen. Derimot når foreldrene starter belønningssystemet mister hun igjen kontrollen, men denne gangen over vektnedgangen. Monsteret viser seg å etter hvert, ta over kontrollen over livet til Janne. Ros (u.å) trekker også

inn følelser i sin definisjon, og de mener at den som er rammet av en spiseforstyrrelse kan bruke mat eller trening for å mestre utfordringer i følelseslivet sitt. Det kan man se at Jordahl illustreres flere steder i boka, ved at Janne blir grå, større eller starte å skjelve når hun får vanskelige følelser. Samtidig viser den første visuelt fremstilte overspisingsepisoden at Janne bruker mat, for å mestre de vanskelige følelsene sine. Før hun senere i boka, når hun nesten slutter helt å spise, prøver å bevege seg masse, og prøver å løpe vekk fra tankene sine. Samlet viser Jannes spiseforstyrrelse å samsvare med flere av de nevnte definisjonene om hvordan det oppleves å ha en spiseforstyrrelse.

5.1.2 Risikofaktorer

Det blir relevant å se om fremstillingen av risikofaktorene samsvarer med den nevnte teorien, ettersom materialet mitt i stor grad retter fokuset på utviklingen av en spiseforstyrrelse. Rø (2020, s. 19) nevner i sin teori at det kan være flere faktorer som ligger til grunn for og påvirke utviklingen av en spiseforstyrrelse. Det er tydelig at også Janne påvirkes av flere faktorer som nevnt i forrige kapittel, og man kan dele påvirkningen inn tre ulike kategorier: familien, omgangskrets og samfunnet. At Janne også er jente, og i tenårene samsvarer allerede med det Torsteinsson (2020, s. 68) nevner om at den vanligste faktoren og risikoen for å utvikle en spiseforstyrrelse.

Kommentarene fra Jannes familie påvirker henne som nevnt svært negativt, og sett i lys av Wisting sin teori, mener hun at slike kommentarer er noe man burde unngå. Hun mener at slike kommentarer gjør barnet mer bevisst på sin egen kropp og vekt, og at man kan få en tanke om at det har noe å si for hvordan man blir vurdert som menneske (Wisting, 2020, s. 93). Wisting sine tanker finner tydelig gjenklang i boka, ved at familiens kommentarer gjør at Janne blir mer bevisst på seg selv og egen kropp. Janne får også plantet et nytt verdisystem, og opplever det Wisting nevner, nemlig at verdien hennes speiles i kroppen og utseendet hennes. Teorien til Bang og Dahlgren (2020, s. 83) viser også at barn som for kroppen sin kommentert av foreldre har flere overspisingsepisoder, at de oftere spiser i hemmelig, og at de ofte har en høyere vekt. Det er verdt å merke at kommentarene Janne får på kroppen sin i boka, fører til at hun overspiser for å dempe de vonde følelsene hun har.

Overspisingsepisoden med bollene viser også at hun gjemmer seg for å spise bollene i hemmelighet. Slik kan man se at det Wisting, Bang og Dahlgren nevner er å gjenkjenne i boka.

Janne ender opp med å få dårlig selvfølelse etter at hun får flere kommentarer på vekt og utseende, og hun tror derfor at ingen liker henne, og tenker at flere synes hun er ekkel. Når det kommer til lav selvfølelse vil det som nevnt i teorien kunne være en risikofaktor, ifølge Torsteinsson (2020, s. 70). Janne sin selvfølelse blir lav etter alle de vanskelige situasjonene hun opplever, og hun klarer dermed ikke å være trygg i seg selv. Hvis man har en god selvfølelse, mener Øiestad (2011, s. 23) at man vil kjenne at man har en verdi når man er sammen med andre. Janne sin selvtillit blir ødelagt av alle kommentarene og hendelsene hun opplever, dermed ser hun ikke lenger sin verdi i familien, jentegjengen eller i relasjonen med Brage, og det til tross for at han ikke gir Janne negative kommentarer. Kommentarene Janne opplever å få av folk i omgangskretsen, er ifølge Torsteinsson en risikofaktor for å utvikle spiseforstyrrelser (2020, s. 72).

Wisting (2020, s. 93) sin teori nevner videre at felles familiemiddager er viktig, og vil skape gode settinger for spisesituasjoner. Familien til Janne er flinke til å samles rundt spisebordet når de skal spise middag. Wisting (2020, s. 93) nevner at slike spisesituasjoner kan gi rom for å snakke om hvordan man har det. Foreldrene prøver å gjøre det i boka, men enkelte av kommentarene Janne får, ødelegger middagssituasjonen for henne, og hun får en dårlig følelse. Uten disse kommentarene kunne det vært at Janne hadde fortalt mer om hvordan hun har det innvendig til familien, men hun opplever flere ganger i samtale med foreldrene at de ikke forstår henne, dermed ender samtalene ofte med de nevnte tre prikkene. Samtalen rundt middagsbordet blir derfor overfladiske. I denne boken blir altså kommentarer og kommunikasjon løftet frem som mer betydningsfullt enn selve spisesituasjonen.

Middagene Janne får servert ser tilsynelatende sunne ut, så familien prøver å gi henne god og næringsrik mat. Foreldrene snakker også under en middag om at den er sunn og god, og det mener Wisting (2020, s. 93) at man ikke burde gjøre. Slik vil man bevisstgjøre hva som er sunn og usunn mat for barnet. Det hadde altså vært bedre om foreldrene serverte den sunne maten, uten å kommentere på den. Torsteinsson (2020, s. 68) sin teori nevner at også slankekurer eller et strengt regime kan være starten for å utvikle en spiseforstyrrelse. Det samme ser man skjer i boka, når foreldrene til Janne innfører belønningssystemet. Janne mister underveis kontrollen, og hun går fra å overspise til å nesten ikke spise noe. Janne hadde altså problemer med mat og kropp også før belønningssystemet, men etter det blir

innført, ser man fra siden hvor monsteret er fremstilt over hele oppslaget, at hun mister helt kontrollen.

Den vestlige kulturen sitt overfokus på kropp, kan man se at fremmes flere steder i boka. Villa Sult (u.å) mener den vestlige kulturen vil være en risikofaktor for å kunne utvikle spiseforstyrrelse. Bang og Dahlgren mener at kulturen fremmer tynne kropper, som for mange vil være uopnåelig (2020, s. 82). Det prøver Jordahl å illustrere under hendelsen hvor Janne går til butikken for å kjøpe Hello Kitty trusen. Her kan man som tidligere nevnt observere at klesdukkene og reklameplakatene er i en og samme form. Samtidig kan man se under hendelsen hvor jentene ser i pornobladene, at eksponeringen av disse kroppene gjør noe med Janne. Man kan se at den sosiokulturelle modellen Bang og Dahlgren (2020, s. 82) presenterer, kommer frem i boka. Ved at Janne blir eksponert for bladene av venninnen Lene, for at hun så internalisere idealet for å gjelde for seg selv, før hun til slutt går hjem og ser seg selv i speilet og erkjenner at det er uoverensstemmelser med hvordan hun selv ser ut, og idealet. Den sosiokulturelle modellen som Jordahl presenterer i boka, får monsteret til å oppstå for første gang i boka, når Janne forstår at hun ikke ser ut slik som damen i bladet.

Samlet viser flere av feilene foreldrene og omgangskretsen gjør, samt samfunnets press å samsvare med den presenterte teorien om hva som er risikofaktorer for å utvikle en spiseforstyrrelse. Det er imidlertid en del av boka som viser seg å være enklere enn den presenterte teorien, nemlig slutten av boka.

5.1.3 Slutten av boka

Avslutningen av boka og løsningen på spiseforstyrrelsen blir forenklet sammenlignet med det teorien sier om spiseforstyrrelser. Villa Sult (u.å) nevner blant annet at det ligger mye mellom syk og frisk når det kommer til diagnosen spiseforstyrrelse. Samtidig er det verdt å nevne at teorien viser at spiseforstyrrelser har ulik alvorlighetsgrad, og at det vil påvirke hvordan en som er rammet vil kunne bli bedre (Rø, 2020, s. 51). Kanskje viser teorien at det er vanskelig å finne ut hvor alvorlig Jannes sykdom er, siden hun blir frisk så raskt. Monsteret forsvinner kun ved en fysisk klem og en verbal bekreftelse av foreldrene, altså at ting blir bra over et kort tidsrom. På den andre siden viser også boka at Janne sliter tungt, og at sykdommen varer over et større tidsrom, så en mer nærliggende konklusjon er at boken på dette punktet gir en forenklet fremstilling av sykdomsforløpet.

5.2 Hvem egner boka seg for?

En avsluttende diskusjon som springer ut av den enkle fremstillingen av slutten, er hvem boka faktisk egner seg for, om det i hele tatt er noen? Ettersom slutten fremstilles enkel, og fordi Janne blir tynn før hun får det bra, kan man stille spørsmål ved om boka i det hele tatt bør lese i et klasserom eller som en bok der voksne kan lære noe om spiseforstyrrelsens som fenomen. En ting er at boken er et estetisk interessant produkt, slik det også blir fremhevet i anmeldelsene, et annet er om den fungerer som et opplysningsformål. Når en bok tar opp et så alvorlig tema, bør man ha dette i bakhode, derfor er det naturlig å se analysen i henhold til om fremstillingen av spiseforstyrrelser er egnet.

Boka er en skjønnlitterær bok, men jeg mener den har et dobbelt siktemål, ved å både ha en estetisk funksjon og en opplysende funksjon. Forrige del viste at boka samsvarer med mye av den psykologiske teorien om spiseforstyrrelser, og det mener jeg bekrefter at boka har en egnet fremstilling opplysningsmessig.

Et videre spørsmål blir hvem boka egner seg for: barn, voksne eller begge? Boka henvender seg til barneleseren, men det er verdt å merke seg at den vil kunne gi mye til en voksen leser. Den vil kunne vise hvor de voksne trår feil, og vil kunne gi en større forståelse av hvor sårbare barn er når det kommer til kroppslige kommentarer og fokus. Ved å nærlese boka mener jeg at boka er egnet å lese både for barn og voksne, men at slutten vil kunne være noe problematisk for barneleseren. Den fremstår problematisk ettersom Janne blir tynn før hun får det bra. Samt at boka har mange virkelighetsreferanser som løfter historien, som en historie fra virkeligheten. Analysen viser likevel at Janne trenger kjærlighet fra foreldrene, og at hun får det bedre på skolen før hun faktisk får det bra innvendig. Det vil kunne være vanskelig for barneleseren å oppfatte, og det kan dermed virke som at Janne klarte målet sitt å bli tynn, og slik blir alt bra for henne.

Hvorfor dette gjelder kun for barneleseren begrunner jeg i at en voksen leser vil kjenne til barnelitterære konvensjoner som tilsier at bøker skal avsluttes med å gi barneleseren håp. Voksne klarer trolig å se at det er dette som ligger bak den enkle slutten, noe barn nødvendigvis ikke vil klare å se. Nettopp på grunn av slutten og barns mulige evne til å ikke lese boken kritisk, kan gjøre at barn blir trigget av slutten. Dermed vil det være viktig å drøfte slutten sammen med elever hvis man tar boken med seg inn i klasserommet. Det er verdt å

nevne at Jordahl selv antyder at boka ikke er for hvem som helst, ved at hun på baksiden på boka anbefaler barn som sliter med spiseforstyrrelser å lese boka sammen med en voksen, og det er noe jeg også mener at man skal ta hensyn til.

Avslutningsvis mener jeg likevel at anmelderne er mest opptatt av det enkle, og at de retter i overkant mye fokus på slutten av boka. De korte anmeldelsene får ikke frem rikdommen eller at boka gir et nyansert bilde av hvordan spiseforstyrrelser kan oppstå. Etter mitt syn framstiller boka spiseforstyrrelser komplekst, nyansert og rikt. Dermed er boka med unntak av slutten for god til å ikke ta med seg inn i klasserommet eller til å leses.

6.0 Avslutning

I denne studien har jeg undersøkt hvordan spiseforstyrrelser blir fremstilt i tegneserieromanen *Hva skjedde egentlig med deg?*, og hvilke utfordringer og fordeler denne fremstillingen har. Jeg har nærlest boken for å kunne svare på denne problemstillingen.

Avslutningsvis vil jeg konkludere med at boken fremstiller spiseforstyrrelser på en nyansert, mangfoldig og rik måte for både barneleseren og voksne. Jordahl bruker farger og et monster til å fortelle hvordan Janne egentlig har det, når ord ikke strekker til i boken. Jordahl fremstiller flere årsaker og risikofaktorer som kan bidra til at spiseforstyrrelse oppstår og utvikler seg. I denne boken blir handlinger og utsagn fra familien og omgangskrets, og et samfunn med skjønnhetspress og slanke kroppsidealer, løftet frem i den sammenheng. Jordahl viser gjennom boken at hun fremstiller spiseforstyrrelser på en realistisk måte, for fremstillingen samsvarer med den psykologiske teorien om spiseforstyrrelser. Det er kun et unntak her, som er måten Janne kommer seg ut av spiseforstyrrelsen på. Den er fremstilt på en svært forenklet måte. Dette gjør at man kan stille spørsmål ved om boken egner seg for barn. På bakgrunn av dette kan man si at slutten vil kunne være utfordrende, og jeg mener at man derfor burde drøfte bokens slutt sammen med elever, om man velger å ta den med seg inn i klasserommet.

Det er nemlig slik at selv om boken er vellykket som et estetisk produkt, har den også en opplysningsfunksjon, og dermed er man nødt til å diskutere om den holder mål som et opplysningsprodukt. Selv mener jeg at *Hva skjedde egentlig med deg?* gjør det, og at den har en kompleks, nyansert og rik fremstilling av spiseforstyrrelse. Dermed egner den seg ikke bare for barn, men også for voksne.

7.0 Litteraturliste

- Bang, L. & Dahlgren, C. L. (2020). Kulturen som en risikofaktor for spiseforstyrrelser. I Rø, Ø., Hage, T. W. & Torsteinsson, V. W. (Red.), *Spiseforstyrrelser: forståelse og behandling* (s. 82 – 87). Fagbokforlaget.
- Birkeland, T., Mjør, I. & Teigeland, A. (2018). *Barnelitteratur: Sjangrar og teksttypar*. (4.utg.). Cappelen Damm.
- Bjorvand, A. (2020). Bildebøker. I Slettan, S. (Red.), *Ungdomslitteratur: ei innføring* (s. 154 – 175). Cappelen Damm akademisk.
- Brageprisen: Den norske bokprisen. (2020). *Brageprisen 2020*.
<https://brageprisen.no/brageprisen/brageprisen-2020/>
- Brageprisen: Den norske bokprisen. (u.å.). *Om Brageprisen*.
<https://brageprisen.no/om/>
- Christensen, N. (2014). I bevegelse. Billedbøger og billedbogsforskning under forvandling. I *Tidskrift för litteraturvetenskap* 2/2014. s. 5 - 19.
- Ervik, H. J. (2021, 19.juli). Stor økning i spiseforstyrrelser under pandemien: De er yngre og sykere. *Verdens Gang*. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/EwWjJK/stor-oekning-i-spiseforstyrrelser-under-pandemien-de-er-yngre-og-sykere>
- Evensen, T. (2021). *Livsmestring gjennom fortellinger*. Fagbokforlaget.
- Goldschmidt-Gjerløw, B., Eriksen, K. G. & Jore, M. K. (2022). Undervisning som balansekunst. I Goldschmidt-Gjerløw, B., Eriksen, K. G. & Jore, M. K (Red.), *Kontroversielle, emosjonelle og sensitive tema i skolen* (s. 13 – 32). Universitetsforlaget.
- Guanio-Uluru, L. (2018). Fantasy litteratur for barn. I Stokke, R. S. & Tønnessen, E. S. (Red.). *Møter med barnelitteratur: Introduksjon for lærere* (s. 105 – 126). Universitetsforlaget.
- Hallberg, K. (1982). Litteraturvetenskapen och bilderboksforskningen. I *Tidskrift for litteraturvetenskap* 1982:3-4, s. 163 - 169.
- Harper, M. (1998). *Kapteinens skrekk: Den 9 kunst*. Telemark Tegneserierverksted.
- Hvidsten, N. (u.å.). *Hva skjedde egentlig med deg?*. Ros - rådgiving om spiseforstyrrelser.
<https://nettros.no/hva-skjedde-egentlig-med-deg/>
- Isaksen, K. (2020). Vant Brageprisen for årets beste barnebok - VG anmelder boken her: Jenny Jordahl: “Hva skjedde egentlig med deg?”. [Anmeldelse av *Hva skjedde egentlig med deg?*, av J. Jordahl]. *Verdens Gang*.

- <https://www.vg.no/rampelys/bok/i/568dRK/vant-brageprisen-for-aarets-beste-barnebok-vg-anmelder-boken-her-jenny-jordahl-hva-skjedde-egentlig-med-deg>
- Jordahl, J. (2020). *Hva skjedde egentlig med deg?* Cappelen Damm.
- Kallestad, Å. H. & Røskeland, M. (2020). Skjønnlitterær analyse som metode. I R. Neteland & L. I. Aa (Red.), *Master i Norsk: Metodeboka 1* (s. 44 – 61). Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet (2017). *Overordnet del - verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/?lang=nob>
- Låstad, E. (2020, 13. november). Kulturell fallitt og ressurspersoner som feiler er det mest groteske i Jenny Jordahls tegneserie om mekanismene bak spiseforstyrrelser. Skildringen av barnet som rammes vekker sterk empati. [Anmeldelse av boka *Hva skjedde egentlig med deg?*, av J. Jordahl]. Periskop. <http://www.periskop.no/tegneseerieanmeldelse-hvordan-skape-et-monster/>
- McCloud, S. (2016). *Hva er tegneserier.* (A. Leborg, Overs.). Minuskel. (Opprinnelig utgitt 1993).
- Micali, N., De Stavola, B., Ploubidis, G., Simonoff, E., Treasure, J. & Field, A. E. (2015). *Adolescent eating disorder behaviours and cognitions: gender-specific effects of child, maternal and family risk factors* (207). *The British Journal of Psychiatry*. <https://www.cambridge.org/core/journals/the-british-journal-of-psychiatry/article/adolescent-eating-disorder-behaviours-and-cognitions-genderspecific-effects-of-child-maternal-and-family-risk-factors/E71A3CB17C1F13111EE62BAFCB2BDD17>
- Myrvoll, M. (2020, 26. november). *Jenny Jordahl vant Brageprisen i kategorien barn: - En viktig bok som engasjerer.* Boktips. <https://www.boktips.no/barneboker-books/barn-8-til-10-ar/jenny-jordahl-bragepris/>
- Ogre, M. (2021, 16.februar). Gir TikTok skyld for anoreksibølge. *Tv2 nyhetene*. <https://www.tv2.no/a/11953083/>
- Ommundsen, Å. M. (2018). Bildeboka. I Stokke, R. S. & Tønnesen, E. S. (Red.), *Møter med barnelitteratur: Introduksjon for lærere.* (s. 149 – 170). Universitetsforlaget.
- Periskop. (2020, 8. desember). *Juryen klarte ikke velge. De to serieskaperne har laget årets beste tegneserieromaner for barn og unge – og må dele prisen. Det gjør de med et smil.* <http://www.periskop.no/pondus-prisen-til-jenny-jordahl-og-nora-dasnes/>
- Ros - Rådgivning om spiseforstyrrelser. (u.å). Om spiseforstyrrelser. <https://nettros.no/fa-kunnskap/om-spiseforstyrrelser/>

- Rø, Ø. (2020). Hva er spiseforstyrrelser? I Rø, Ø., Hage, T. W. & Torsteinsson, V. W. (Red.), *Spiseforstyrrelser: Forståelse og behandling* (s. 44 – 53). Fagbokforlaget.
- Rø, Ø., Hage, T. W. & Torsteinsson, V. W. (Red.). (2020). *Spiseforstyrrelser: Forståelse og behandling*. Fagbokforlaget.
- Smith, B. H. (2016). What Was «Close Reading»? A Century of Method in Literary Studies. *Minnesota Review*, (87), 57 – 75 . Hentet fra <https://www.muse.jhu.edu/article/633173>.
- Straume, A. C. (2020, 17.november). *Risikosport å skrive om spisevegring*. [Anmeldelse av boka *Hva skjedde egentlig med deg?*, av J. Jordahl]. NRK. <https://www.nrk.no/anmeldelser/anmeldelse - hva-skjedde-egentlig-med-deg -av-jenny-jordahl-1.15245841>
- Torgersen, L. (2016, 25. januar). Fakta om spiseforstyrrelser - anoreksi, bulimi og overspisingslidelse. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/fp/psykiskhelse/psykiskelidelser/spiseforstyrrelser2/>
- Torsteinsson, V. W. (2020). Psykologiske og relasjonelle risikofaktorer. I Rø, Ø., Hage, T. W. & Torsteinsson, V. W. (Red.), *Spiseforstyrrelser: forståelse og behandling* (s. 68 – 76). Fagbokforlaget.
- Ulvik, A., Stendal, R. H., Halvorsen, I., Skotte, L. H. & Sandvik, W. E. (2018). *12.8 Spiseforstyrrelser hos barn og unge*. Helsebiblioteket.no. <https://www.helsebiblioteket.no/pediatriveiledere?key=144655&menuitemkeylev1=5962&menuitemkeylev2=5975#Referanserogliteratur>
- Utdanningsdirektoratet. (2020). *Læreplan i norsk* (NOR01-06). Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://data.udir.no/kl06/v201906/laereplaner-lk20/NOR01-06.pdf?lang=nob>
- Villa sult - Institutt for spiseforstyrrelser. (u.å). *Diagnoser*. <https://spiseforstyrrelser.no/disorders/diagnoser/>
- Villa sult - Institutt for spiseforstyrrelser. (u.å). *Spiseforstyrrelser*. <https://spiseforstyrrelser.no/spiseforstyrrelser/>
- Warberg, S. (2018). Grafisk litteratur. I Larsen, A. S., Wicklund, B. & Sørensen, I. (Red.), *Norsk 5-10: Litteraturboka* (s. 206 – 232). Universitetsforlaget.
- Westeng, K. (2019, 17.juli). Psykolog slår alarm: - 11-åringler lager ukeplaner for hva de skal spise og når de skal trene. *Nettavisen*. <https://www.nettavisen.no/livsstil/psykolog-slar-alarm-11-aringer-lager-ukeplaner-for-hva-de-skal-spise-og-nar-de-skal-trene/s/12-95-3423811997>

- Wisting, L. (2020). Forebygging. I Rø, Ø., Hage, T. W. & Torsteinsson, V. W. (Red.),
Spiseforstyrrelser: forståelse og behandling (s. 91 – 95). Fagbokforlaget.
- Øiestad, G. (2011). *Selvfølelsen - hos barn og unge*. Gyldendal.
- Øverås, M. A. (2018). *Å bli frisk: veier ut av spiseforstyrrelser*. Universitetsforlaget.